MŪSŲ GIRIOS

Žurnalas apie miškus ir miškininkus

2020 / gruodis

Ką miškų sektoriui žada naujosios Vyriausybės programa?

Privatūs ir valstybiniai miškai: reikalingas esminis santykių perkrovimas

Medienos produktų eksporto ir importo 2020 m. III ketv. analizė

Lūšių iš tikrųjų padaugėjo

STIHL

AKCIJOS GRANDININIAMS PJŪKLAMS

Populiariausi modeliai sumažintomis kainomis

MS 170
GRANDININIS PJŪKLAS

179 €
~~199 €~~

MS 261
GRANDININIS PJŪKLAS

649 €
~~719 €~~

MS 311
GRANDININIS PJŪKLAS

599 €
~~699 €~~

Pasiūlymo laikas ribotas.

GINALAS

Mocevičiaus firma "Ginalas",
Esperanto g. 26, LT-69428 Kazlų Rūda Tel.: (8 343) 96 464
Daugiau informacijos **www.Ginalas.lt**

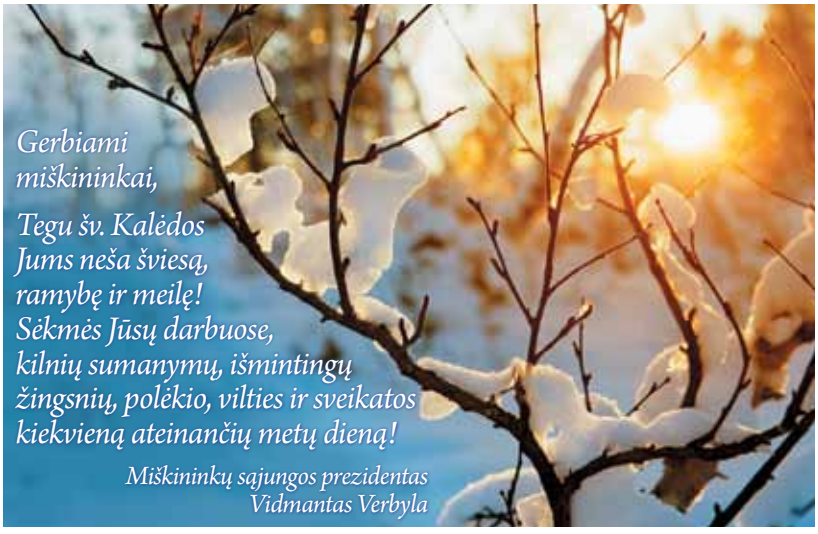

4 **Kronika**

6 **Aktualijos**

6 XVIII-osios LR Vyriausybės programos nuostatos, susijusios su nacionaliniu miškų sektoriumi ir aplinkosauga

10 N. KUPSTAITIS. Ką miškų sektoriui žada naujosios Vyriausybės programa?

12 A. ADOMAITIENĖ. Privatūs ir valstybiniai miškai: reikalingas esminis santykių perkrovimas

15 **Miškininkystė**

15 D. KAVALIAUSKAS, V. BALIUCKAS. EUFGIS – Europos miškų genetinių išteklių informacinė sistema ir EUFORGEN

16 D. KAVALIAUSKAS, D. DANUSEVIČIUS. DNR žymenimis grįsta miško medžių dauginamosios medžiagos kilmės kontrolės sistema Lietuvoje

18 B. GRIGALIŪNAITĖ, A. MATELIS. Europinis ožekšnis ir jo pažeidimai

20 **Medienos pramonė**

20 R. BEINORTAS. Medienos produktų eksporto ir importo 2020 m. III ketv. analizė

26 **Medžioklė**

26 L. BALČIAUSKAS, L. BALČIAUSKIENĖ, J. A. LITVAITIS, E. TIJUŠAS. Lūšių iš tikrųjų padaugėjo

29 **Įšėję negrįžti**

30 **Metų turinys**

Mielas skaitytojau, siūlome užsisakyti žurnalą „Mūsų girios" 2021 metams:

- internetu **www.musu-girios.lt;**
- parašę žinutę el. paštu **rimondas.v@musu-girios.lt;**
- paskambinę **tel. 8 687 10616;**
- visuose **Lietuvos pašto skyriuose.**

Žurnalo indeksas – **5057,**
indeksas prenumeruojant su nuolaida *(studentams, pensininkams, žmonėms su negalia)* – **5058.**

Žurnalo prenumeratos kaina
1 mėn. – 3,50 Eur, su nuolaida – 2,50 Eur.

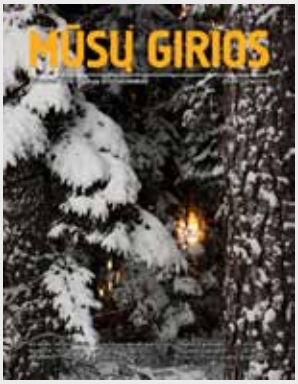

VYTAUTO KNYVOS nuotrauka

LIETUVOS MIŠKININKŲ SĄJUNGOS
Ž U R N A L A S
Leidžiamas nuo 1929 metų birželio
Indeksas 5057, su nuolaida – 5058
2020 m. gruodis Nr. 12 (872)

ISSN 1392-6829
LEIDĖJAS
Viešoji įstaiga „Mūsų girios“
Adresas korespondencijai:
P. d. 604, Vilniaus 16-asis paštas,
Nemenčinės pl. 2, 10001 Vilnius
Mob. tel.: 8 687 10616, 8 687 10614
El. paštas:
rimondas.v@musu-girios.lt
rimondas.vasiliauskas@gmail.com
vaclovasmusugirios@gmail.com
www.musu-girios.lt

@musugirios

Įmonės kodas 125302897
PVM mokėtojo kodas LT 253028917
A. s. LT887044060001501044
AB SEB bankas

REDAKCIJA
Direktorius–vyr. redaktorius
Rimondas Vasiliauskas
Mob. tel. 8 687 10616
El. paštas: rimondas.v@musu-girios.lt,
rimondas.vasiliauskas@gmail.com
Atsakingasis redaktorius
Vaclovas Trepėnaitis
Mob. tel. 8 687 10614
El. paštas vaclovasmusugirios@gmail.com

Spausdino AB „Spauda“
Laisvės pr. 60, 05120 Vilnius
www.spauda.com

Tiražas 1000 egz.
Kaina 3,50 Eur
Kaina su nuolaida 2,50 Eur

„Mūsų Girios“ (Our Forests) magazine
Editor–in–chief R. Vasiliauskas
PO Box 604, 16th Vilnius Post Office,
LT-10001 Vilnius, Lithuania

Redakcijos ir autorių nuomonė ne visada sutampa.
Už reklamos turinį redakcija neatsako.
„Mūsų giriose“ išspausdintus straipsnius ar jų dalis perspausdinti galima tik gavus raštišką redakcijos sutikimą ir su šaltinio nuoroda.
Redakcija pasilieka teisę redaguoti straipsnius.

Gruodžio 11 d. kartu su kitais naujosios Vyriausybės nariais LR Seime prisiekęs Seimo narys **SIMONAS GENTVILAS** pradėjo vadovauti Aplinkos ministerijai

Naujasis ministerijos vadovas gimė 1984 m. Vilniuje, mokėsi Klaipėdos Vytauto Didžiojo gimnazijoje, 2001–2004 m. – Karlskronos miesto gimnazijoje Švedijoje. Baigė sociologijos bakalauro studijas Oslo universitete (2004–2007 m.) ir 2010 m. urbanistikos magistrantūrą Vienos universitete, o prieš 4 metus – Rytų Europos šalių profesionalams skirtą Švedijos instituto Vadybos programą. Jis moka 7 užsienio kalbas: anglų, vokiečių, rusų, ispanų, norvegų, danų ir švedų.

Simonas Gentvilas 2016–2020 m. LR Seime dirbo Aplinkos apsaugos komiteto pirmininko pavaduotoju, 2020 m. rudenį perrinktas į Seimą antrai kadencijai, yra gerai susipažinęs su šalies aplinkos sektoriaus realijomis ir problemomis.

Darbinė naujojo aplinkos ministro veikla iki 2016 m. daugiausia buvo susijusi su Klaipėda, kur jis 2011–2015 m. dirbo miesto mero patarėju, regiono savivaldybių asociacijos vykdomuoju direktoriumi, 2015 m. įkūrė Baltijos technologijų institutą, 2015–2016 m. dėstė Klaipėdos socialinių mokslų kolegijoje.

Aktyvią visuomeninę veiklą S. Gentvilas pradėjo dar studijų metais – tapo lietuvių bendruomenės Malmėje ir Norvegijos lietuvių jaunimo organizacijos steigėju. 2010 m. įkūrė humanistinės minties organizaciją „Lietuvos humanistai“. Grįžęs į Lietuvą po studijų užsienyje, kur buvo Švedijos liberalų partijos (Folkpartiet) ir Norvegijos konservatorių partijos (Høyre) nariu, 2011 m. įstojo į Liberalų sąjūdį. Po poros metų išrinktas Klaipėdos skyriaus pirmininku, 2015 m. – šios partijos pirmininko pavaduotoju. Liberalų sąjūdžiui atstovavo bei buvo renkamas į Klaipėdos miesto savivaldybės tarybą (2015–2016 m.). Be to, jis yra Klaipėdoje veikiančios pradedančiųjų verslininkų ir startuolių bendruomenės „Mazgas“, orientavimosi vaikų mokyklos, Klaipėdos senamiesčio bendruomenės steigėjas, Klaipėdos senamiesčio „Rotary“ klubo narys.

Simonas Gentvilas yra vedęs, augina sūnų ir dukrą. Mėgsta keliones ir orientavimosi sportą.

Pradėdamas vadovauti Aplinkos ministerijai, S. Gentvilas kreipėsi į kiekvieną šalies gyventoją:

„Mielas aplinkosaugininke,

tokiu esame kiekvienas. Mes kasdien darome pasirinkimus, kurie turi poveikį aplinkai. Nuo kalėdinių dovanų pasirinkimo iki ministerijos sprendimų. Mes renkamės, kaip reaguoti į pereikvoto, kaistančio pasaulio ir jo neabejingos visuomenės raginimus keistis asmeniškai, keisti mūsų ekonomiką ir politinius sprendimus.

Mano ir, tikiu, visų mūsų pasirinkimas yra vienareikšmis – turime imtis veiksmų dabar, kad mūsų vaikai ir ateities kartos galėtų mėgautis tomis pačiomis gamtos teikiamomis gėrybėmis, kaip ir mes šiandien.

Pokytį pasieksime tik išvien su visuomene, sąmoningu ir reikliu vartotoju bei verslu, aiškiai žinančiu augsiančius taršos suvaržymus ir atsiveriančias žaliojo kurso galimybes. Turime veikti išvien. Įtraukti visuomenę, mokslininkus ir verslo asociacijas priimant sprendimus. Su kiekvienu žingsniu judėti pirmyn. Su kiekvienu žingsniu padidinti neabejingų partnerių ratą.

Aplinkosauginio sąmoningumo lūžis visuomenėje jau įvyko, ir turėdami šį visuomenės palaikymą, privalome jį įtvirtinti valstybės mastu ir Aplinkos ministerijos kuruojamose srityse.

Mūsų bendri prioritetai:

▪ Plėsime visuomenės žinias ir įgaliojimus aplinkosaugoje. ▪ Miestus pakreipsime darnaus vystymosi kryptimi, ir jų architektūra taps pasididžiavimo objektu. ▪ Per trumpiausią įmanomą laiką užbaigsime „Natura 2000“ saugomų teritorijų tinklo steigimą. ▪ Padangų gaisrai ir nuotekų katastrofos bus paskutiniai skandalai, kurių pamokas išmoko mūsų kontroliuojančiosios institucijos, ir jos pakeis savo veiklą, kad kontrolė būtų ne formali, o orientuota į rezultatą, ne baudžianti, o prevencinė ir konsultacinė. ▪ Žiedinę ekonomiką sukursime, įvedę realią tvarką ir atskaitomybę gamintojų ir importuotojų atliekų tvarkymo srityje. ▪ Statybas paversime inovatyviu, konkurencingu ir skaidriu Lietuvos ekonomikos sektoriumi. ▪ Tinkamai įkainoję taršą ir tinkamai suplanavę žaliojo kurso paramą, keisime ekonomiką, kvėpuosime švariu oru ir vykdysime savo tarptautinius klimato kaitos politikos įsipareigojimus. ▪ Aplinkos ministeriją paversime pirma skaitmenine ministerija be popieriaus, kur paslaugos, registrai ir kuruojami sektoriai persikels iš „popierizmo“ į efektyvią skaitmeninę erdvę.

LR Seime įsteigta Laikinoji daugiafunkcinių miškų puoselėjimo grupė

LR Seimo nariu dabartinei kadencijai išrinktas miškininkas **Justinas Urbanavičius,** dirbantis Seimo Aplinkos apsaugos komitete, aplink save buria neabejingus Lietuvos miškų išsaugojimui žmones – politiko iniciatyva Seime įsteigta Laikinoji daugiafunkcinių miškų puoselėjimo grupė.

Grupės vadovu išrinktas Justinas Urbanavičiaus pabrėžė, kad miškininkystė yra viena iš svarbiausių valstybės ekonomikos bei aplinkosaugos sričių. „Nepriklausomai nuo miško nuosavybės formos – jis visas yra mūsų nacionalinis turtas. Todėl tiek valstybiniai, tiek ir privatūs miško plotai turi būti tinkamai saugomi, tačiau vien tik saugant nepasieksime svarbių gamtinių tikslų – juose taip pat turi būti atsakingai ūkininkaujama, miškas turi būti tvariai naudojamas. Miškas ir miškininkystė turi sulaukti nuolatinio aukščiausios šalies įstatymų leidybos institucijos dėmesio ir paramos“, – kalbėjo J. Urbanavičius.

Grupės nariai turi ambicingų tikslų aktyviai prisidėti užtikrinant subalansuotą miškų ūkio vystymąsi, miškų ūkio politikos formavimą ir kt. Savo veikloje žada remtis šios srities specialistų praktine patirtimi bei visuomenės nuomone ir, žinoma, ilgametėmis Lietuvos miškininkystės tradicijomis. Į laikinosios grupės veiklą įsitraukia 25 parlamentarai: Kasparas Adomaitis, Audronis Ažubalis, Andrius Bagdonas, Valentinas Bukauskas, Algirdas Butkevičius, Antanas Čepanonis, Simonas Gentvilas, Ligita Girskienė, Sergejus Jovaiša, Laurynas Kasčiūnas, Gintautas Kindurys, Andrius Kupčinskas, Kęstutis Mažeika, Andrius Palionis, Jonas Pinskus, Arvydas Pocius, Viktoras Pranckietis, Edmundas Pupinis, Jurgis Razma, Paulius Saudargas, Kazys Starkevičius, Justinas Urbanavičius, Romualdas Vaitkus, Antanas Vinkus, Remigijus Žemaitaitis.

Parlamente suformuotų laikinųjų grupių paskirtis yra remti ar ginti konkrečios veiklos srities interesus.

VĮ Valstybinių miškų urėdijos valdybos pirmininku išrinktas **MANTAS ŠUKEVIČIUS**

VMU valdybos pirmininku išrinktas valdybos narys **Mantas Šukevičius,** kuris pakeis iš pareigų atsistatydinusią Iną Bikuvienę.

„Įmonės valdyba žengia į naują kokybę, įgyvendindama EBPO rekomendacijas. Seime netrukus bus svarstomas mano iniciatyva pateiktas LR valstybės ir savivaldybių įmonių įstatymo pakeitimas, kuriuo VĮ statuso įmonių generaliniai direktoriai taps pavaldūs įmonių valdyboms, o ne tiesiogiai ministrams. Taip žengtume dar toliau depolitizuojant valstybinių įmonių valdymą. Valstybinių įmonių valdybos taptų atsakingos ir perimtų įmonių strategijų ruošimą iš ministerijos“, – sakė aplinkos ministras Simonas Gentvilas.

Kaip teigė naujai išrinktas valdybos pirmininkas M. Šukevičius, pirmiausia jis yra dėkingas kolegoms už išreikštą pasitikėjimą bei buvusiai valdybos pirmininkei I. Bikuvienei, ženkliai prisidėjusiai prie pirmosios istorijoje Valstybinių miškų urėdijos valdybos veiklos organizavimo.

„Sieksiu, kad valdyba stiprėtų kaip forumas, kur priimami svarbiausi įmonės sprendimai, diskutuojama ir užduodamas tonas svarbiausioms veiklos kryptims, būtiniems pokyčiams, vykdoma įmonės veiklos kontrolė bei atsakingai derinami įmonei pavesti ekonominės grąžos bei viešojo intereso gynimo klausimai. Esu įsitikinęs, kad bendras darbas su įmones vadovybe bei steigėju ir toliau vyks konstruktyviai bei sklandžiai“, – sakė M. Šukevičius.

Gruodžio 1 d. LAMMC Miškų institute surengtas nuotolinis mokslinis-praktinis seminaras įgyvendinant Nacionalinės mokslo programos „Agro-, miško ir vandens ekosistemų tvarumas“ projektą „Dirvožemio savybių, grybų ir vabzdžių bendrijų dinaminiai pokyčiai ir atsikūrimas po plynų kirtimų ir biomasės naudojimo pušynų ekosistemose“, kuriam finansavimą skyrė Lietuvos mokslo taryba. Seminare Miškų instituto Miško apsaugos ir medžioklėtyros skyriaus vedėjas dr. A. Gedminas pristatė projekto tikslus bei 3 tiriamųjų darbų veiklas, 2020 m. surinktą medžiagą Labanoro, Punios giriose bei Varėnos pušynuose. Seminaro metu pateiktos lauko darbų metodikos ir pasidalinta patirtimi atliekant kompleksinius tyrimus miškuose.

Gruodžio 4 d. surengtas nuotoliniu būdu renginys „Gyvas ir sveikas dirvožemis“, skirtas Pasaulinei dirvožemio dienai paminėti. Jame dalyvavo per 130 dalyvių, besidominčių dirvožemio problemomis iš Žemės ūkio ministerijos, mokslo institucijų, Valstybinės miškų tarnybos ir kitų įstaigų.

Lietuvos miškų dirvožemių potencialą siekiant klimato neutralumo aptarė Miškų instituto vyriausiasis mokslo darbuotojas dr. K. Armolaitis, pranešime akcentavęs dirvožemio mikroorganizmų svarbą. Aptarti ir du reikšmingi LAMMC vykdomi tarptautiniai projektai „Dirvožemio išteklių tvarus naudojimas keičiantis klimatui“ ir „Klimato kaitos švelninimo potencialo demonstravimas maisto medžiagomis turtinguose organiniuose dirvožemiuose Baltijos šalyse ir Suomijoje“, prisidedantys prie klimato kaitos mažinimo.

Gruodžio 8 d. Aplinkos ministerijoje surengta nuotoliniu būdu trečioji miškų politikai skirta diskusija „Lietuvos miškai po 2020 m.: privačios nuosavybės ir viešojo intereso santykis miškų ūkyje“ *(plačiau – 12 p.).*

Gruodžio 8-9 d. Vilniuje vyko Espo konvencijos dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste šalių 8-asis susitikimas. Konvencijos 30-mečiui paminėti skirtam renginiui pirmininkavo Suomijos aplinkos ir klimato kaitos ministrė K. Mikkonen, dalyvavo konvencijos įkūrėjas R. Connelly, JT Europos ekonominės komisijos vykdomoji sekretorė O. Algayerova, eurokomisaras V. Sinkevičius, EK Aplinkos direktorato vadovė F. Fink-Hooijer, iš viso daugiau kaip 50 šalių atstovai. Lietuvai svarbiausias priimtas sprendimas, kuriuo Espo konvencijos šalys vieningai patvirtino Baltarusijos pažeidimus dėl Astravo AE ir ją įpareigojo ateityje tinkamai taikyti šią konvenciją.

Gruodžio 9 d. paskelbtame „Husqvarna“ miesto žaliosios erdvės indekse (HUGSI) Vilnius buvo pripažintas žaliausiu miestu Europoje. Atlikus tyrimą, kuriam buvo pasitelktas dirbtinis intelektas, nustatyta, kad net 62 proc. viso Lietuvos sostinės ploto sudaro žaliosios zonos (be žemdirbystei skirtų plotų) ir pagal šį rodiklį Vilnius yra trečiasis pasaulyje.

Gruodžio 18 d. Aplinkos ministerija organizavo jau 14-ąjį Lietuvos urbanistinį forumą, kurio pagrindinė tema – „Urbanizacijos iššūkiai saugomose teritorijose: kaip atrasti interesų darną?“

XVIII-osios LR Vyriausybės programos nuostatos, *susijusios su nacionaliniu miškų sektoriumi ir aplinkosauga*

ĮŽANGA

Visuotinė pandemija, klimato kaita, globalizacija, gyventojų senėjimas ir technologinė raida Lietuvą ir pasaulį keičia greičiau nei bet kada anksčiau. Šie globalūs pokyčiai ne tik stiprina nesaugumą ir nerimą dėl ateities, bet ir kuria tarpusavio bendrumo jausmą, stiprėjantį žmonių pasitikėjimą vieni kitais ir savo valstybe, teikia geresnės ateities viltį. (...)

(...) Mes laikysimės gamtą tausojančios politikos principų, priimsime sprendimus, formuojančius atsakingą vartojimą, įtrauksime visuomenę vystant gamtosauginę veiklą ir priimant su aplinkosauga susijusius sprendimus. Stiprinsime Lietuvos energetinę nepriklausomybę, plėtosime žiedinę ekonomiką. (...)

2. VYRIAUSYBĖS PRIORITETINIAI PROJEKTAI

(...) 2.5. PROJEKTAS: PASAULINIO LYGIO MOKSLAS

Pagal suminį inovatyvumo indeksą Lietuva užima 20 vietą ES, o investicijos į MTEPI (Mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą) gerokai atsilieka nuo kitų ES valstybių. Sieksime didinti finansavimą MTEPI ir skatinsime efektyvesnį lėšų panaudojimą, koncentruodami išteklius prioritetinėse kryptyse. Sutelksime valstybės potencialą ir skatinsime bendradarbiavimą finansuodami jungtinius tyrimus. Skatinsime mokslinius tyrimus ir inovacijas, kurios ypač svarbios pereinant prie žiedinės ekonomikos, sprendžiant aplinkos ir klimato kaitos problemas. Gerindami sąlygas tyrėjams, tapsime vienu iš talentų traukos centrų.

Pagrindinės iniciatyvos:

(...) 2.5.6. **Sieksime lyderystės žaliojo kurso ir tvarumo moksliniuose tyrimuose.** Skatinsime žaliojo kurso ir tvarumo mokslinius tyrimus. Numatysime jiems ir atitinkamų grupių formavimuisi reikalingą finansavimą, papildomai remsime tarptautinius šios srities tyrimus ir laimėjusius europinį finansavimą. Skatinsime tarpdisciplininius žaliojo kurso tyrimus ir bendradarbiavimą tarp skirtingų mokslo institucijų, taip pat kolegijų bei profesinių mokyklų. Parengsime žaliojo kurso moksliniams tyrimams reikalingų mokslinių kompetencijų kėlimo programą. Vystysime ir koncentruosime mokslinę bazę. (...)

V SKYRIUS MISIJA AUKŠTOS PRIDĖTINĖS VERTĖS EKONOMIKA

10. VYRIAUSYBĖS PRIORITETINIAI PROJEKTAI

(...) 10.2. PROJEKTAS: UNIVERSALUS VERSLUMAS

Ekonomikos transformacija bus tvari ir ilgalaikė tada, kai bus jaučiama ir prieinama visiems visuomenės sluoksniams. Užtikrinsime, kad valstybės investicijos ir verslo pradžią ir administravimą lengvinantys teisinio reguliavimo pokyčiai pasiektų skirtingus visuomenės pjūvius amžiaus, verslo dydžio ir geografine prasme. Modernizuosime užimtumo politiką, pradėdami nuo atsakomybės už jos formavimą ir įgyvendinimą centralizavimo.

Pagrindinės iniciatyvos

(...) 10.2.2. **Vystyti socialinį dialogą ir verslo socialinę atsakomybę.** Toliau skatinsime socialinę partnerystę, didinsime žmonių įsitraukimą į profesinių sąjungų ir asociacijų veiklą. Prieš priimdami sprendimus, konsultuosimės su socialiniais partneriais. Skatinsime kolektyvines derybas, nacionaliniu, atskirų šakų (sektorių) ir įmonių lygiu dalį darbo santykių reguliavimo perkeldami iš įstatymų į kolektyvinius susitarimus, taip pat sieksime didėjančio vidutinio darbo užmokesčio. Skatinsime socialinę verslo atsakomybę, remsime socialiai atsakingo verslo iniciatyvas. (...)

(...) 10.2.6. **Stiprus mikroverslas.** Skatindami gyventojus imtis verslo, įdiegsime „mikroverslo“ sąvoką – tai įmonės, kuriose dirba ne daugiau kaip 10 darbuotojų ir įmonių apyvarta nesiekia 2 mln. per metus. Taip pat svarstysime mokestinių paskatų (tarp jų – moratoriumus baudoms, sumažintą pelno mokesčio tarifą) taikymą ir radikaliai mažinsime reguliacinę naštą.

10.2.7. **Verslumo nestabdantys ir šešėlinę ekonomiką mažinantys darbo santykiai.** Suprasdami naujos ekonomikos subjektų nuolatinį kitimą, peržiūrėsime darbo santykius reglamentuojančius teisės aktus, siekdami, kad jie netrukdytų mikroverslui, jaunam verslui ir sidabrinei ekonomikai plėstis. Didinsime lanksčių darbo formų prieinamumą, įskaitant lanksčias darbo formas valstybės įstaigose. Tobulinsime kovos su nelegaliu ir nedeklaruotu darbu priemones, įskaitant konkrečias nelegalaus darbo prevencijos priemones, vertinsime patikrinimų, kurių metu nustatyti nelegalaus darbo atvejai, skaičiaus santykį su visų atliktų patikrinimų nelegalaus darbo srityje skaičiumi, ugdysime visuomenės pilietiškumą mokant mokesčius, socialinio draudimo įmokas ir vykdant skaidrią veiklą.

10.3. PROJEKTAS: DEREGULIACIJA IR GERESNIS VERSLO KLIMATAS

Nepaisant valstybių vaidmens šiuolaikinėje ekonomikoje, maksimali laisvė veikti verslui – pagrindinis ekonomikos transformacijos ir tolesnio augimo garantas. Siekdami gerinti Lietuvos ekonomikos konkurencingumą tiek regione, tiek pasaulyje, paprastinsime verslo reguliavimo, darbuotojų pritraukimo taisykles, o kur įmanoma, perkelsime reguliavimo funkcijas nuo valstybės ant savivaldos ar privataus verslo pečių. Siekdami gerinti investuotojų pasitikėjimą valstybinėmis institucijomis, skaidrinsime sprendimų priėmimo procesą, laiku įtrauksime į sprendimų priėmimą suinteresuotus asmenis bei asociacijas.

Pagrindinės iniciatyvos

(...) 10.3.4. **Realaus laiko ekonomika.** Pasieksime, kad valstybės paslaugos, teikiamos žmonėms ir verslui, būtų maksimaliai skaitmenizuotos. Stiprinsime institucines kompetencijas dėl e-valstybės ir e-rezidento vizijos įgyvendinimo. Toliau tęsime ir gilinsime skaitmeninės politikos formavimą ir skaitmeninės rinkos plėtrą (įtraukdami ir naujas viešojo administravimo ir privataus sektoriaus sritis: statinio informacinio modelio įteisinimas, atskirų statybos procedūrų skaitmenizavimas, valstybės viešojo mokslinio-reguliacinio patarimo funkcijų vykdymas, notarų paslaugų skaitmenizavimas, finansų sektoriaus inovatyvių paslaugų teikimo skatinimas ir kt.). Užtikrinsime valstybės sukauptų duomenų saugumą, inicijuosime Skaitmeninės ambasados idėjos įgyvendinimą.

10.3.5. **Atviri duomenys – naujos galimybės verslui ir žmonėms.** Ryžtingai tęsime ir įgyvendinsime atvirų duomenų politiką, atverdami centralizuotus Lietuvos viešojo sektoriaus institucijų tvarkomus duomenis, sudarydami galimybę juos gauti be išankstinių sąlygų ir patogiai, vienoje vietoje,

vieno langelio principu. Atvirų duomenų politika suteikia galimybę piliečiams stebėti valstybės valdymą, valstybės lėšų naudojimą, taip pat stebėti, kaip priimami ir įgyvendinami įvairūs sprendimai. Kuo atviresnė valstybė, tuo labiau žmonės ja pasitiki, o viešumas – vienas svarbiausių antikorupcinių veiksnių.

(...) 10.6. PROJEKTAS: OPTIMALI VALSTYBINIŲ ĮMONIŲ IR VIEŠOJO VALDYMO SISTEMA

Sekdami EBPO rekomendacijomis stiprinti valstybės ir savivaldybių valdomų įmonių (VVĮ ir SVĮ) valdymą, kuris, jų teigimu, išlieka prastesnis nei EBPO šalių standartai, kelsime VVĮ ir SVĮ aukščiausius valdymo kokybės ir skaidrumo reikalavimus. Įvertinsime kiekvienos įmonės buvimo valstybės nuosavybėje naudą ir kaštus. Plačiau pasitelksime kompetentingus ekspertus dalyvauti valdant įmones, tęsime VVĮ depolitizaciją. Siekdami geresnio viešojo valdymo, diegsime viešojo valdymo inovacijas ir užtikrinsime visų suinteresuotų pusių įtraukimą į sprendimų priėmimo procesus.

Pagrindinės iniciatyvos:

10.6.1. **VVĮ ir SVĮ peržiūra.** Užtikrinsime, kad valstybės ištekliai nebūtų švaistomi valstybei ir savivaldybėms tiesiogiai arba netiesiogiai (veikiant per savo kontroliuojamas įmones) investuojant į konkurencingas rinkas. Peržiūrėsime juridinių asmenų teisinių formų, kuriomis veikia valstybė, rūšis ir atsisakysime tų formų, kurios sudaro sąlygas valstybei ir savivaldybėms konkuruoti su privačiu verslu tose ūkio šakose, kuriose valstybės dalyvavimas nebūtinas. Valstybė ūkinėje veikloje dalyvaus tik tais atvejais, kai egzistuoja rinkos nepakankamumo situacija, o valstybės veikimas atitinkamoje situacijoje bus proporcingas, t. y. pasirenkant mažiausiai konkurenciją iškraipantį būdą.

10.6.2. **Daugiau akcijų biržoje listinguojamų VVĮ.** Iš visų 49-ių valstybės valdomų įmonių (VVĮ) šiuo metu akcijų biržoje listinguojamos vos 5-ios, beveik visos jos yra listinguojamos nominaliai, todėl didžiosios dalies akcijomis nėra aktyviai prekiaujama. Sukurdami galimybę investuoti į Lietuvos strategines reguliuojamas įmones užtikrinsime, kad Lietuvos pensijų fondų ir draudimo kompanijų lėšos būtų investuojamos Lietuvoje, o ne užsienyje.

10.6.3. **VVĮ depolitizavimo tęsinys.** Tęsime VVĮ veiklos efektyvinimą per jų valdymo depolitizavimą, užtikrinsime, kad VVĮ vadovautųsi komerciniais principais.

(...)

VI SKYRIUS MISIJA LIETUVOS ŽALIASIS KURSAS

11. PAGRINDIMAS IR SĖKMĖS RODIKLIAI

Žengdama į ketvirtąjį nepriklausomybės dešimtmetį, Lietuva sukurs aiškų planą, kaip nebegyventi ateities gyventojų skolon. Iki 2024 m. LR Vyriausybė paklos pagrindą ekonominiams šalies ir kasdieniams žmonių gyvenimo pokyčiams taip, kad mūsų vaikai ir ateities kartos turėtų tas pačias galimybes, tuos pačius gamtinius išteklius, tokią pat švarią ir turtingą gamtą, kaip ir mes šiandien.

Europos Sąjungos klimato kaitos lyderystė sukuria galimybes Lietuvai. Mes įsipareigojame eiti Europos žaliojo kurso priešakyje ir palaikyti ambicingiausius Europos Sąjungos klimato kaitos suvaldymo tikslus. Lietuva šią lyderystę įrodys savo Vyriausybės veikla, susitarimais su visuomene, verslu ir savivaldybėmis.

Žaliasis kursas pasitarnaus mūsų šalies nacionaliniam saugumui, šalies energetinei ir žaliavinei nepriklausomybei, aukštai gyvenimo kokybei ir gamtos pusiausvyrai atkurti.

Mes siekiame, kad:

- Lietuvos ekonomika palaipsniui taptų klimatui neutralia ir žiedine.
- Mūsų miestai ir miesteliai taptų kokybiško gyvenimo centrais.
- Mūsų buitis ir verslas būtų aprūpinami tik žalia energija ir šiluma.
- Lietuvos gamtos įvairovė būtų apsaugota nuo klimato kaitos ir žmogaus veiklos pavojų.
- Gyventojams pateikiamas maistas būtų vietinis, ekologiškas ir nesukeltų neigiamo poveikio aplinkai.
- Aplinkosauga taptų kiekvieno gyventojo ir įmonės prioritetas.

SĖKMĖS RODIKLIAI

2024:

- Lietuvos miškingumas pasiekia 35 proc. šalies teritorijos (šiuo metu – 33,7 proc.).
- Lietuvos saugomų teritorijų plotas pasiekia 20 proc. (šiuo metu – 17,64 proc.), ketvirtadalis jų griežtai saugomos.
- Kartu su visuomene ir verslu susitarsime dėl sektorinių darbotvarkių Nacionalinės klimato kaitos valdymo strategijai įgyvendinti.
- Lietuvos antrinių žaliavų panaudojimo (žiediškumo) indeksas sieks ES vidurkį.

2030:

- Pirmas klimatui neutralus ir beatliekinis Lietuvos miestas.
- 30 proc. sumažintas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis (šiuo metu – ŠESD) Lietuvoje, palyginti su 2005 m.
- Sąvartynuose šalinama ne daugiau kaip 5 proc. Atliekų (šiuo metu - 24,73 proc.).
- 30 proc. šalies patenka į saugomas teritorijas (šiuo metu - 17,63 proc.), iš jų trečdaliui taikoma griežta apsauga.

2050:

- Lietuva tampa klimatui neutralia šalimi.
- Visa Lietuvos ekonomika tampa žiedine.

12. VYRIAUSYBĖS PRIORITETINIAI PROJEKTAI

12.1. PROJEKTAS: ŽIEDINĖ IR KLIMATUI NEUTRALI EKONOMIKA

Tik sparti transformacija į žiedinę ir klimatui neutralią ekonomiką užtikrins ilgalaikį Lietuvos konkurencingumą ir pakankamai sparčiai išvystytas reikalingas kompetencijas. Dabartinė sektorinė politika ir mokestinė sistema tarpusavyje nesuderintos, jos neatspindi tikrojo ekonominių veiklų poveikio aplinkai ir neskatina aplinkosauginių inovacijų atsiperkamumo.

Būtina nuosekliai integruoti klimato ir žiedinės ekonomikos prioritetus į visas sektorines politikos priemones, kad rinkoms būtų pasiųstas aiškus signalas inovuoti ir investuoti žaliojo kurso kryptimi. Ilgalaikiai trišaliai šalies masto sektoriniai susitarimai dėl augančių taršos mokesčių, valstybės subsidijų ir žaliųjų inovacijų politikos, glaudus mokslo, verslo ir valstybės institucijų bendradarbiavimas garantuos sklandų mūsų perėjimą prie klimatui neutralios ir žiedinės ekonomikos, didinant šalies įmonių konkurencingumą ir atitiktį aukščiausiems pasaulio tvarumo standartams, šalies ekonomikos augimą atsiejant nuo gamtinių išteklių naudojimo.

Pagrindinės iniciatyvos:

12.1.1. **Žalioji mokesčių pertvarka.** Iki 2024 m. panaikinsime visas mokesčių lengvatas naudojamam iškastiniam kurui ir visiškai atsisakysime anglies bei naftos produktų vartojimo šilumos sektoriuje. Sektorinę mokesčių politiką perorientuosime į aplinkosauginius tikslus, išplėsime gamintojų atsakomybę ir užtikrinsime „teršėjas moka“ principo taikymą, siekdami atspindėti tikrąją gamtos išteklių kainą. Sutaupytas ir papildomai surinktas mokesčių mokėtojų lėšas nukreipsime stiprinti žaliųjų pokyčių bangą ir mažinti pažeidžiamiausių gyventojų mokestinę naštą.

12.1.2. **Lietuvos ekonomika tampa žiedine.** Skatindami atliekų perdirbimą ir antrinių žaliavų panaudojimą, transformuodami gamybos ir paslaugų verslo modelius, iki 2024 m. sukursime 10 tūkst. naujų darbo vietų, šalies antrinių žaliavų panaudojimo indeksas

sieks ES vidurkį. Skatinsime tarpsektorinį taikomojo mokslo ir verslo asociacijų bendradarbiavimą kuriant inovatyvią žiedinę gamybą ir paslaugas. Sukursime efektyviai veikiančią antrinių žaliavų rinką ir skatinsime iš jų pagamintų produktų ir paslaugų paklausą. Veiksmingai mažinsime Lietuvos gamintojų priklausomybę nuo žaliavų importo, sutrumpinsime tiekimo grandines ir padidinsime Lietuvos verslo atsparumą globalioms krizėms. Prioriteto tvarka spręsime pakuočių atliekų tvarkymo krizę.

12.1.3. **Klimatui neutrali ekonomika iki 2050 m.** Sieksime iki 2030 m. 30 proc. sumažinti Lietuvos ŠESD išmetimus, palyginti su 2005 m. Iki 2025 m. stabilizuosime ŠESD išmetimus net ir tuose sektoriuose, kuriuose iki šiol buvo jų augimas – transporto ir žemės ūkio veiklose. Kartu su verslu ir visuomene iki 2022 m. pabaigos sukursime sektorines dekarbonizacijos darbotvarkes, identifikuosime kertinius transformacijos žingsnius, paramos ir rinkos poveikio priemones. Teisiškai įtvirtinsime būtinus terminus, iki kada atskiruose sektoriuose bus atsisakyta iškastinio kuro. Sieksime, kad ambicinga klimato politika netaptų Lietuvos ekonomikos konkurencingumo praradimais, todėl palaikysime ir aktyviai dalyvausime kuriant Europos Sąjungos anglies dioksido ribų reguliavimo mechanizmą (angl. *a carbon border adjustment mechanism*), užtikrindami, kad tiek importuojami, tiek Europos Sąjungos viduje gaminami produktai būtų apmokestinami vienodais aplinkosauginiais mokesčiais. Per dešimtmetį investuodami į klimatui draugiškas technologijas, sukursime daugiau kaip 20 tūkst. naujų darbo vietų ir įgysime ilgalaikiam šalies konkurencingumui būtinas kompetencijas.

12.1.4. **Klimatui neutrali Vyriausybė nuo 2024 m., visas viešasis sektorius nuo 2027 m.** Viešasis sektorius turi rodyti atsakingo modus operandi pavyzdį. Reikšmingai išplėsime žaliųjų pirkimų taikymo apimtis siekdami, kad nuo 2023 m. žalieji pirkimai taptų dominuojančia viešųjų pirkimų rūšimi. Nuo 2023 m. įpareigosime valstybines įstaigas vartoti tik žalią elektros ir šilumos energiją, naudoti tik netaršų transportą, prekes, darbus ir paslaugas įsigyti tik žaliųjų pirkimų būdu.

12.1.5. **ŠESD mažinimas didžiosiose pramonės įmonėse.** Reguliacinėmis priemonėmis ir inovacijų finansavimo pagalba keisime taršius pramonės procesus ir žaliavas kertinėse šalies pramonės įmonėse. Remsime darbuotojų įgūdžių, perorientavimo programas, skatinančias pereiti prie klimatui draugiškesnių technologijų. Sudarysime galimybes verslui tapti energiją gaminančiais vartotojais, pasitelkiant atsinaujinančius energijos išteklius. Palaikysime pramonės technologinio tobulinimo projektus, nukreiptus į subalansuotą ekonominį-socialinį rezultatą. Skatinsime vandenilio panaudojimą pramonės procesuose/trąšų gamyboje. Skatinsime antrinių ir klimatui palankesnių žaliavų naudojimą pramonės įmonėse.

12.1.6. **Iki 2030 m. 40 proc. sumažinsime Lietuvos ekonomikos energetinį intensyvumą.** Skatinsime struktūrinius ekonomikos pokyčius, orientuotus į aukštos pridėtinės vertės verslų kūrimą, paslaugų sektoriaus vystymą. Remsime pramonės modernizavimo ir skaitmenizavimo projektus, skatinsime procesų inovacijas mažinant energijos vartojimą.

(...) 12.3. PROJEKTAS: ŽALIOJI ENERGETIKA

Kovai su klimato kaita tampant vienu svarbiausių prioritetų pasaulyje ir Lietuvoje, didėja būtinybė apsirūpinti energija, kurios gamyba ir vartojimas sukeltų kuo mažesnes anglies dvideginio išlakas į atmosferą. Tai visapusiškai paveiks elektros energijos gamybą, transportą, pramonę, namų ūkius ir gyvenamųjų namų šildymą. Todėl vienu svarbiausių valstybės tikslų turėtų tapti spartus elektros energijos gamybos didėjimas iš atsinaujinančių energijos šaltinių. Pokyčiai pareikalaus naujų technologinių sprendimų – turime tapti ne tik jų vartotojais, bet ir kūrėjais. Energetinės inovacijos pasitarnaus augančiam pramonės eksporto potencialui. Energetinė transformacija bus sisteminga ir griežtai prižiūrima, siekiant išlaikyti regioninį elektros kainos konkurencingumą ir apsaugant vartotojus, pramonę ir viešuosius finansus.

Pagrindinės iniciatyvos:

(...) 12.4. PROJEKTAS: GAMTINIO KAPITALO APSAUGA IR TVARUS NAUDOJIMAS

Tvarus gamtinio kapitalo naudojimas yra svarbus tiek augančiai šalies ekonomikai, tiek gyventojų sveikatai ir gyvenimo kokybei. Kreipiant ekonomiką žaliojo kurso linkme, svarbu apsaugoti biologinę įvairovę ir atsakingai naudoti turimus gamtos išteklius. Pastaruoju metu ypač išryškėjusi skirtis tarp visuomenės lūkesčių gamtinio kapitalo apsaugai ir realaus jo naudojimo, turi būti išspręsta sukuriant žalos mažinimo ir prevencijos mechanizmus, apsaugant jautriausias ir vertingiausias ekosistemas.

Siekiant užtikrinti tvarų gamtos išteklių naudojimą, turime įvertinti ir tausoti ekosistemų paslaugas, tokias kaip dirvožemis, švarus oras, vanduo ir biologinė įvairovė. Siekdami mažesnių ŠESD emisijų, išskirtinį dėmesį skirsime plėsdami ir atkurdami daug anglies turinčias ekosistemas (miškus ir pelkes), plėsime saugomų teritorijų tinklą, rūpinsimės vandens telkinių būkle.

Pagrindinės iniciatyvos:

12.4.1. **Saugomų teritorijų plotas augs iki 20 proc., ketvirtadalis jų bus griežtai saugomas.** Didelės gamtinės vertės teritorijoms privalome skirti ypatingą dėmesį. Tobulindami „Natura 2000“ tinklą, užtikrinsime veiksmingą natūralių gamtinių buveinių ir nykstančių rūšių apsaugą jose. Plėsime saugomas teritorijas Baltijos jūroje ir užtikrinsime realią jų apsaugą. Peržiūrėsime saugomų teritorijų sistemos valdymą, siekdami padaryti jį efektyvesnį, labiau atliepiantį gamtos ir vietos bendruomenių poreikį. Sėkminga apsauga įmanoma tik įtraukus vietos bendruomenes ir žemių savininkus, todėl sukursime schemas, leisiančias prie gamtosaugos prisidėti visiems.

12.4.2. **Daugiau apsaugotų ir efektyviai naudojamų miškų.** 2021 m. parengsime nacionalinį susitarimą dėl miškų apsaugos ir naudojimo. Skatinsime gamtinių vertybių apsaugai palankią miškininkystę, tolygiai mažindami ūkinių kirtimų apimtis saugomose teritorijose. Rūpinsimės sengirių požymių turinčių miškų apsauga. Sudarysime sąlygas Valstybės naudai išpirkti miško sklypus iš privačių savininkų, kuriems miškininkystės apribojimai saugomose teritorijose bus nepriimtini. Didinsime Valstybinių miškų urėdijos darbo efektyvumą. Bioekonomikos poreikiams užtikrinsime stabilų į rinką teikiamos medienos kiekį. Padvigubinsime lietuviškos medienos ir biomasės pridėtinę vertę, paskatinę vertės grandinių plėtrą ir inovacijas. Reguliaciniais mechanizmais skatinsime maksimalų biomasės pridėtinės vertės sukūrimą šilumos ūkyje, statyboje ir bioekonomikoje.

12.4.3. **Daug anglies turinčių ekosistemų (miškų ir šlapžemių) atkūrimas ir tvaraus naudojimo užtikrinimas.** Šalies miškingumo didinimas ir pažeistų pelkių atkūrimas gali turėti reikšmingą didinamąjį ekonominį poveikį ir teigiamą poveikį klimatui. Iki 35 proc. didinsime šalies miškingumą. Baigsime žemės reformą, rezervinius miškus perduodami Valstybinių miškų urėdijai. Parengsime veiksmų planą atkurti nusausintas, išeksploatuotas ir pažeistas šlapžemes. Uždrausime naujų natūralių pelkių eksploatavimą.

12.4.4. **Iki 90 proc. padidinsime švarių vandens telkinių skaičių.** Lietuvoje tik 53 proc. paviršinio vandens telkinių yra geros būklės. Užtikrinsime, kad visiems miestų ir miestelių gyventojams (didesnių kaip 2000 gyventojų) būtų sudarytos galimybės naudotis geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugomis. Skatinsime gyventojus, turinčius individualius vandens tiekimo

ir nuotekų tvarkymo įrenginius, jungtis prie centralizuotų sistemų, o vandens įmones – didinti veiklos efektyvumą. Skatinsime lietaus nuotekų surinkimą į vietinius infiltracijos šulinius ar sausbales. Stiprindami aplinkos kontrolę užtikrinsime, kad išleidžiamos nuotekos būtų išvalomos iki nustatytų normų. Reglamentuosime tręšimą mineralinėmis trąšomis, taip pat koreguosime tręšimo mineralinėmis ir organinėmis trąšomis terminus. Daugiau dėmesio skirsime spręsdami Baltijos jūros taršos problemas.

12.4.5. **Taikli gamtosauga.** Turime tiksliai žinoti, ką, kur ir kaip saugome. Tam reikalinga veiksminga biologinės įvairovės monitoringo sistema, aiškūs teisės aktai ir efektyvi kontrolės sistema. Didelį dėmesį skirsime medžioklės ir žvejybos reguliavimui. Įvesime elektroninius medžioklės lapus, kurie realiu laiku būtų pasiekiami kontrolę vykdančioms institucijoms. Tobulinsime poveikio aplinkai vertinimo (PAV) procesą. Skatinsime bešeimininkių ar savivaldybių nuosavybėje esančių užtvankų demontavimą, siekiant atkurti žuvų migracinius koridorius ir natūralias upių vagas.

12.4.6. **Užtikrinta gyvūnų gerovė ir apsauga.** Iki 2024 m. visi Lietuvoje laikomi šunys ir katės bus paženklinti. Naminių gyvūnų gerovės klausimus perduosime Aplinkos ministerijos kompetencijai. Užtikrinsime reikalingų valstybinių gyvūnų gerovės ir apsaugos strategijų ir programų parengimą ir jų tvirtinimą. Tuo remiantis tobulinsime su gyvūnų gerove susijusius įstatymus ir užtikrinsime jų įgyvendinimą.

(...) 12.6. PROJEKTAS: VISUOMENĖ – ŽALIOJO KURSO TRANSFORMACIJOS PARTNERIS

Lietuvos žaliasis kursas yra ne politinis, o visos Lietuvos visuomenės įsipareigojimas. Pokyčių pasieksime, tik jeigu visuomenė, mokslas ir verslas turės aiškią viziją, motyvaciją ir įrankius, reikalingus jiems įgyvendinti. Todėl LR Vyriausybės užduotis yra sudaryti visas sąlygas visuomenei, mokslui ir verslui įsitraukti į visuotinę transformaciją.

Siekdami įgalinti socialinius partnerius prisidėti ieškant efektyvaus problemų sprendimo, atversime kertinių aplinkosaugos sričių duomenis, išplėsime politikos poveikio aplinkai vertinimo apimtis ir detalumą, dalysimės ir diskutuosime dėl įgyvendinamų priemonių aplinkosauginio veiksmingumo ir tobulinimo.

Pasiūlysime kuo įvairesnių ir veiksmingesnių formų, padėsiančių įtraukti gyventojus priimant sprendimus. Pasitelksime visuomenę identifikuojant ir šalinant problemas, trukdančias efektyviai aplinkos apsaugai.

Skatinsime visuomenės elgsenos pokyčius, siekiant žiedinės ir klimatui neutralios ekonomikos tikslų.

Pagrindinės iniciatyvos:

12.6.1. **Kursime pokyčių partnerystes.** Sieksime subalansuoto aplinkos apsaugos tikslų įgyvendinimo, sukurdami konsultacinius mechanizmus, į juos įtraukdami įvairias interesų grupes visais politiniais lygiais. Sudarysime visas sąlygas visuomenei ir asocijuotoms struktūroms įsitraukti renkantis problemų sprendimo būdus. Susitarsime dėl būtinų terminų, kada bus atsisakyta taršių technologijų naudojimo atskiruose sektoriuose, įvardysime transformacijai reikalingus paramos ir rinkos mechanizmus. Taip sukursime aiškią ilgalaikę perspektyvą savalaikiams verslo ir gyventojų sprendimams ir investicijoms planuoti.

12.6.2. **Pamatuota aplinkosaugos politika.** Aplinkos apsaugos agentūra (toliau – Agentūra) taps nepriklausomu planuojamos ir įgyvendinamos aplinkosaugos politikos poveikio vertinimo kompetencijų centru. Iki 2023 m. įgalinsime aplinkosaugos duomenimis grįstus sprendimus, remdamiesi Agentūros sukurta politikos poveikio vertinimo sistema pagal ŠESD išmetimus ir kitus pamatuojamus aplinkosaugos rodiklius. Šis vertinimas bus privalomas visiems naujiems ar keičiamiems teisės aktams ir investicinėms politikos priemonėms. Taip pat bus reguliariai vertinamas ir viešinamas aplinkosaugos strategijų ir atskirų politikos priemonių veiksmingumas, ieškoma galimybių didinti jų veiksmingumą.

12.6.3. **Prioritetas žaliosioms investicijoms.** Sieksime, kad viešosios lėšos būtų naudojamos tik aplinkai draugiškoms investicijoms, atitinkančioms žaliojo kurso tikslus. Aplinkosauginį efektyvumą iškelsime tarp pagrindinių kriterijų investicijoms prioretizuoti. Skatinsime žaliąsias iniciatyvas, nukreiptas šalinti konkrečias aplinkos apsaugos ar taršos problemas.

12.6.4. **Atvira ir skaitmeninė Aplinkos ministerija.** 2024 m. visos AM institucijų paslaugos, informacija, monitoringas, registrai ir procesai bus vykdomi tik skaitmeniniu būdu. Visuomenės ir profesionalų pasitikėjimą ir informuotumą didinsime atverdami daugiasluoksnius duomenis, kadastrus, leidimų informaciją, taršos parametrus realiuoju laiku. Tai leis stebėti aplinkos būklę, jos pokyčius ir priimti informuotus sprendimus siekiant mažinti poveikį aplinkai.

12.6.5. **Pilietiška aplinkosauga.** Gyventojams ir visuomeninėms organizacijoms suteiksime galimybę vykdyti dalį valstybinės aplinkos apsaugos kontrolės funkcijų ir praplėsime neetatinių inspektorių įgaliojimus. Plėsime išorinių ekspertų dalyvavimą vykdant aplinkosaugos ir statybų procesų kontrolę ir auditą. Mažinsime ir efektyvinsime statybų, gyvosios gamtos, gyventojų ir ūkio kontroliuojančių institucijų administracinę naštą, konsoliduodami reikalingų leidimų ir dokumentų skaičių. Kontroliuojančios institucijos bus perorientuotos nuo proceso į rezultato vertinimą, nuo pasekmių fiksavimo į prevenciją ir konsultavimą. Užbaigsime kontroliuojančių įstaigų konsolidaciją, užtikrinant tinkamą pareigūnų materialinį aprūpinimą ir motyvaciją. 2023 m. bus pereita prie vieno langelio principo vykdant aplinkosaugos leidimų ir kontrolės funkcijas. Užtikrinsime sklandų ateities aplinkosaugos krizių sprendimą, augindami Aplinkos apsaugos departamento kompetencijas ir lankstumą pasitelkti skirtingų sričių ekspertus.

12.6.6. **Aplinkosauginio sąmoningumo ugdymas.** Bendradarbiaudami su NVO, švietimo ir mokslo institucijomis ugdysime tausojantį ir informuotą visuomenės požiūrį į darnų vystymąsi ir tvarų vartojimą. Kursime ir remsime švietimo ir mokymo programas, orientuotas į aplinkosauginio sąmoningumo ugdymą ir tvaraus vartojimo skatinimą. Didinsime visuomenės informuotumą apie produktų tvarumą, siekdami užkirsti kelią klaidinančiai informacijai, kuri gali turėti įtakos vartojimo sprendimams. Remdamiesi duomenimis, šviesime apie žiedinę pažangą.

(...) 24. VYRIAUSYBĖS PRIORITETINIAI PROJEKTAI

(...) 24.4. PROJEKTAS: LIETUVOS „ŠVELNIOJI GALIA“ – POLITINĖS GALIOS MULTIPLIKATORIUS

Lietuva turi ambicijos veikti virš savo svorio kategorijos tarptautinėje plotmėje – tam reikia galios multiplikatorių. Daug daugiau ji gali pasiekti, kai pasitelkia savo „švelniąją galią“, kurią privalu kryptingai plėtoti ir puoselėti. Lietuvos „švelniosios galios“ komponentai – Lietuvos istorijos naratyvas, Lietuva kaip laisvės ir idėjų erdvė, laisvos demokratinės visuomenės kūrimo laboratorija, Lietuva kaip švarios gamtos ir žaliųjų technologijų valstybė, išeivija ir globali Lietuva kaip valstybės partneris ir atrama pasaulyje. Sieksime daugiau nuveikti strateginio Lietuvos įvaizdžio ir įgyvendinimo srityse, efektyviau koordinuosime Lietuvos kultūros, mokslo ir žinių sklaidą pasaulyje.

(...) 24.4.4. **Švarios gamtos ir žaliųjų technologijų valstybė.** Atsigręšime į žaliąją darbotvarkę, Lietuva taps Europos žaliajam kursui įsipareigojusia valstybe, kryptingai formuojančia ekologišką politiką ir klimato diplomatiją. (...)

Ką miškų sektoriui žada naujosios Vyriausybės programa?

Dr. NERIJUS KUPSTAITIS

LR Seimas 2020 m. gruodžio 11 d. neeiliniame posėdyje pritarė Ministrės Pirmininkės Ingridos Šimonytės pateiktai Vyriausybės programai, kartu suteikė įgaliojimus naujajai Vyriausybei pradėti darbą. Nors pačios Vyriausybės komandos formavimas ir derinimas su Prezidentu užtruko kiek ilgiau, nei derėtų tokiomis ypatingomis COVID-19 pandemijos išplitimo Lietuvoje sąlygomis, kokias turime šiandien, reikia pripažinti, kad pagreitinta procedūra Seime vėl suteikia vilties, jog nevilkinant bus imamasi neatidėliotinai svarbių darbų šiame fronte. Ir nors su miškais susiję klausimai tikrai nėra tarp tų skubiųjų ir svarbiausių, bet užduodamas bendras tonas leidžia susidaryti labiau į rezultatą orientuotos politikos įspūdį.

Taigi, skaitome 18-osios Vyriausybės programą ir žiūrime ką turime. Vertinant vieną ar kitą strateginį dokumentą visuomet naudinga palyginti su kitu panašiu, todėl ir šioje apžvalgoje atsiras vienas ar kitas palyginimas su ankstesnių Vyriausybės programų nuostatomis, o ypač su ką tik kadenciją užbaigusios 17-osios Vyriausybės programa.

Ilgesnio nei 4 metų laikotarpio matymas – į naudą miškams

Kaip visi jau tikriausiai žinome ir spėjome prie to priprasti, politinis gyvenimas vyksta taip vadinamomis kadencijomis. Kai kalbam apie Seimo ir Vyriausybės kadenciją, galvoje turime ketverių metų laikotarpį. Praėjęs ketverių metų laikotarpis realiai apėmė 2017-2020 metus, o dabartinis naujasis – 2021-2024 metus. Jau ne kartą esu akcentavęs tai, kad miškų politika dėl savo specifikos reikalauja labai įžvalgių ilgalaikėje perspektyvoje kryptingų ir subalansuotų sprendimų, kuomet negalima kas ketverius metus apversti visko aukštyn kojomis ir bandyti įgyvendinti visiškai prieštaraujančius prieš tai buvusiems sprendimus. Miškas auga ne ketverių metų kadencijomis. Todėl kai vertinam bet kurios naujos Vyriausybės programą iš miškų politikos pusės, pirmiausia svarbus yra ilgalaikių strateginių tikslų, taip pat ir pradėtų pokyčių tęstinumas. Jei numatomi tam tikros politinės krypties pokyčiai, jie turi būti labai atsargūs ir gerai pamatuoti.

Vertinant šiuo aspektu naujosios Vyriausybės programa atrodo geriau subalansuota, nei ankstesniosios Vyriausybės programa, nepaisant to, kad žodžiai darna ir darnumas naudojami ne taip dažnai. Dabartinėje programoje nėra tokių prieštaringai vertintinų nuostatų, dėl kurių daug energijos išeikvota praėjusios kadencijos metu. Turiu galvoje tas skambias frazes, kuriomis buvo siekiama uždrausti plynuosius miško kirtimus neūkiniuose miškuose arba sumažinti kirtimų apimtis valstybiniuose miškuose iki tokių, kurios reikalingos vietinei medienos pramonei. Vietoje to, naujoje programoje kalbama apie „nacionalinį susitarimą dėl miškų apsaugos ir naudojimo“, o tiesiogiai apie „ūkinių“ kirtimų apimčių mažinimą kalbama tik sąsajoje su saugomomis teritorijomis: „Skatinsime gamtinių vertybių apsaugai palankią miškininkystę, tolygiai mažindami ūkinių kirtimų apimtis saugomose teritorijose“. Nors nacionaliniame susitarime dalyvausiančiųjų visuomenės grupių (įskaitant ir politines) ratas nėra atskleidžiamas, tačiau žodis „nacionalinis“ leidžia daryti prielaidą, kad bus siekiama plataus „susitarimo“, kas turėtų lemti labiau subalansuotus sprendimus. Vien jau programoje išryškinta ambicija turėti „daugiau apsaugotų ir efektyviai naudojamų miškų“ rodo, kad siekiama suderinti gamtos apsaugos ir racionalaus (efektyvaus) miško naudojimo interesus.

Be to, naujojoje Vyriausybės programoje sąmoningai nurodomi kai kurie sėkmės rodikliai, siekiantys ir 2030 ar netgi 2050 metus. Kai kas kritikuoja, būgtai Vyriausybė žvelgia per toli už savo kadencijos ribų, bet man atrodo, kad tai labai gera naujoji praktika, rodanti siekį kryptingai ir nuosekliai politikai, kokia ypač svarbi, kai kalbam apie miškus.

Miškai – svarbi Lietuvos žaliojo kurso dalis

Suprantama ir tai, kad ši Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa remiasi Europos Sąjungos strateginių sprendimų ir dokumentų nuostatomis, konkrečiai „Žaliojo kurso“ nuostatomis. Pagrindinės su miškais susijusios programos nuostatos kaip tik ir sudėtos po antrašte „Lietuvos žaliasis kursas“. Kadangi šiai dienai kaip Europos Sąjungos žaliojo kurso sudėtinę dalį jau turime Europos Sąjungos biologinės įvairovės išsaugojimo 2030 m. strategiją, bet dar neturime Europos Sąjungos miškų strategijos (šio labai svarbaus europinio dokumento parengimas ir pristatymas vis nukeliamas – dabar į 2021 metų pirmąjį pusmetį), tai ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje gana aiškiai įvardinamos su biologinės įvairovės apsauga susijusios nuostatos, tokios kaip jau minėtoji dėl gamtinių vertybių apsaugai palankios miškininkystės skatinimo, tolygiai mažinant ūkinių kirtimų apimtis saugomose teritorijose, ar tokios nuostatos, kaip „rūpinsimės sengirių požymių turinčių miškų apsauga. Sudarysime sąlygas Valstybės naudai išpirkti miško sklypus iš privačių savininkų, kuriems miškininkystės apribojimai saugomose teritorijose bus nepriimtini“. Tačiau tam aiški atsvara programoje yra siekis plėtoti medienos panaudojimą bioekonomikos poreikiams: „Bioekonomikos poreikiams užtikrinsime stabilų į rinką teikiamos medienos kiekį. Padvigubinsime lietuviškos medienos ir biomasės pridėtinę vertę, paskatinę vertės grandinių plėtrą ir inovacijas. Reguliaciniais mechanizmais skatinsime maksimalų biomasės pridėtinės vertės sukūrimą šilumos ūkyje, statyboje ir bioekonomikoje“.

Tokiu būdu programoje gana aiškiai atskiriami to paties „žaliojo kurso“ tik jau skirtingi aspektai: pvz., biologinės įvairovės apsauga ir bioekonomikos plėtra. Duodamos ir pakankamai aiškios užuominos

dėl takoskyros: biologinės įvairovės apsauga bus koncentruojama pirmiausia saugomų teritorijų miškuose, o tuo tarpu bioekonomikos plėtra – ūkiniuose miškuose. Kartu programa parodo ir tai, kad saugomų teritorijų plotus numatoma reikšmingai plėsti, o tai iš esmės reiškia santykio tarp gamtosaugos ir miško naudojimo pasislinkimą gamtosaugos pusėn. Bet matyt tai ir bus pagrindinis jau paminėto nacionalinio susitarimo dėl miškų apsaugos ir naudojimo diskusijos objektas.

Atskiro dėmesio vertas programoje prie Lietuvos žaliojo kurso nurodytas sėkmės rodiklis laikotarpiui iki 2024 metų: Lietuvos miškingumas pasiekia 35 proc. šalies teritorijos (šiuo metu – 33,7 proc.) ir su tuo susijusi konkreti programos nuostata – „Iki 35 proc. didinsime šalies miškingumą". 1,3 procento tik atrodo nedaug, bet iš tiesų tai labai didelė ambicija, reiškianti daugiau kaip po 20 tūkst. ha naujų papildomų miškų kasmet (maždaug 85 tūkst. ha per ketverius metus). Sakyčiau nerealu, nes dar niekuomet Lietuvos istorijoje nebuvo tokiais mastais didinami miškų plotai. Čia netgi tais laikais, kai mišku buvo apželdomi pustomi pietryčių Lietuvos smėlynai, daug apleistos nederlingos ir nenaudojamos žemės savaime apaugdavo miškais, ir ypač tais laikais, kai dar nebuvo Europos Sąjungos tiesioginių išmokų už konkuruojančią žemės ūkio veiklą. Nebent... valstybės prioritetas staiga persiverstų nuo žemės ūkio prie miškų: valstybinė žemė be atsikalbinėjimų būtų perduodama urėdijai miškams įveisti, o ne išnuomojama ūkininkams, miškais būtų leidžiama užsodinti ir derlingas žemes tuose Lietuvos regionuose, kur žemės ūkis dominuoja, finansinės paskatos miškų veisimui taptų patrauklesnės nei išmokos už žemės ūkio veiklą, na ir dar miško sodmenų auginimo apimtis bent padvigubintume per pora metų. Na tai būtų išties didžiuliai pokyčiai, kurie, deja, taip aiškiai nėra įvardinti naujojoje programoje, ir be kurių mes galime kalbėti nebent apie dešimt kartų mažesnes miškų plėtros apimtis, artimas šiandieninėms.

Daugiau galimybių miškams ir su jais susijusiems žmonėms

Greta šių tiesiogiai su miškais susijusių programos nuostatų yra ir visa eilė kitų, į kurias verta atkreipti dėmesį, nes jos taip pat „palies" miškus ar jiems ir juose dirbančius žmones. Pirmiausia norisi paminėti dėmesį švietimui, o mūsų atveju ypač mokslui. Sveikintinas bendras programoje išdėstytas įsipareigojimas kurti žiniomis grįstą politiką ir sistemingai vertinti teisės aktus, taip pat aktyviau bendradarbiauti su mokslo bendruomene. Tai, kad moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai (MTEP) numatoma skirti reikšmingai didesnį finansavimą – iki 1,5 proc. bendrojo vidaus produkto 2024 metais, kartu siekiant lyderystės žaliojo kurso ir tvarumo mokslo srityje, neabejotinai yra naujos galimybės ir miškų mokslo plėtrai, nes žaliojo kurso moksliniai tyrimai neišvengiamai bus susiję ir su miško ekosistemų tyrimais ar miškų potencialo tyrimais klimato kaitos valdymo ir bioekonomikos plėtros kontekste.

Programoje nemažai dėmesio skiriama ir verslo plėtrai, tai vėlgi galimybės ir su miškais susijusiems verslams. Numatoma skatinti gyventojus imtis verslo, ypač „mikroverslo" (ne daugiau kaip 10 darbuotojų turinčios ir iki 2 mln. eurų per metus apyvartą generuojančios įmonės), numatoma svarstyti mokestinių paskatų (tarp jų – moratoriumus baudoms, sumažintą pelno mokesčio tarifą) taikymą ir radikaliai mažinti reguliacinę naštą. Be to, dar numatoma atsisakyti perteklinio reguliavimo ir besidubliuojančių valstybinių institucijų reikalavimų įmonėms, konsoliduoti verslo priežiūros institucijas.

Taip pat programoje numatoma tęsti ir įgyvendinti atvirų duomenų politiką, atveriant centralizuotus Lietuvos viešojo sektoriaus institucijų tvarkomus duomenis, sudarant galimybę juos gauti be išankstinių sąlygų ir patogiai, vienoje vietoje, vieno langelio principu. Dar konkrečiau numatyta, kad 2024 metais visos Aplinkos ministerijos institucijų paslaugos, informacija, monitoringas, registrai ir procesai bus vykdomi tik skaitmeniniu būdu. Visuomenės ir profesionalų pasitikėjimas ir informuotumas bus didinamas atveriant daugiasluoksnius duomenis, kadastrus, leidimų informaciją, taršos parametrus realiuoju laiku. Šios nuostatos svarbios, kai kalbam apie Miškų valstybės kadastrą, Saugomų rūšių informacinę sistemą ir kitų panašių su miškais susijusių informacijos šaltinių duomenų prieinamumą. Šiai dienai netgi miško savininkas negali laisvai pasižiūrėti duomenų apie savo mišką, nekalbant jau apie taip vadinamą plačiąją visuomenę.

Programoje pasisakoma ir apie valstybės valdomas įmones: numatoma peržiūrėti šių juridinių asmenų teisines formas, tęsti valstybės valdomų įmonių veiklos efektyvinimą per jų valdymo depolitizavimą, užtikrinti, kad valstybės valdomos įmonės vadovautųsi komerciniais principais. Kiek šios nuostatos bus taikomos pagrindinei miškuose veikiančiai VĮ Valstybinių miškų urėdijai dar nėra iki galo aišku. Jei urėdijos veiklos efektyvinimas tiesiogiai įvardintas programoje, o dėl valdymo depolitizavimo daug diskusijų neturėtų kilti, tai dėl juridinio statuso keitimo priešingai – galime prisiminti aistras dėl akcinės bendrovės statuso dar urėdijų konsolidavimo metu, o ir vėliau Seime sprendžiant Konstitucinio Teismo nutarimo įgyvendinimo klausimus.

Dar viena su urėdija jau tiesiogiai susijusi programos nuostata yra ta, kad „rezervinius" miškus numatoma perduoti Valstybinių miškų urėdijai. Tai iš esmės yra sveikintinas ir seniai turėjęs įvykti veiksmas, nes leistų pagaliau dar apie 10 procentų Lietuvos miškų ilgiau nevilkinant įtraukti į racionalų naudojimą, tačiau reikia suprasti ir tai, kad likę po žemės reformos ir niekieno negeidžiami „rezerviniai" miškai tikrai nėra tie gerieji ir daug ekonominės naudos įmonei ar šaliai galintys duoti miškai, ypač kai vertiname trumpalaikėje perspektyvoje.

Iki 2024 metų numatyta panaikinti visas mokesčių lengvatas naudojamam iškastiniam kurui ir visiškai atsisakyti anglies bei naftos produktų vartojimo šilumos sektoriuje. Tai neišvengiamai padidins medienos kuro paklausą ir konkurencingumą šildymo sektoriuje. Ir ne vien centralizuoto šildymo sistemose, bet ir namų ūkiuose. Tai, žinoma, teigiama žinia net ir prasto malkinio miško turintiems.

Svarbi žinia miškų sektoriui susijusi ir su statybų politika: programoje teigiama, kad 2024 metais visi visuomeniniai pastatai bus statomi bent iš 50 proc. organinių ir medienos statybos medžiagų, bus didinamas antrinių žaliavų naudojimas ir mažinamas statybinių atliekų susidarymas. Taigi, vėl papildomos galimybės platesniam medienos ir jos gaminių panaudojimui statybose, reiškiančios ir papildomą paklausą statyboms tinkančiai žaliavinei medienai.

* * *

Glaustai apibendrindamas drįstu konstatuoti, kad ši XVIII-osios Vyriausybės programa pakankamai neblogai ir subalansuotai atspindi su miškais susijusias šiandienos realijas, kelia labai ambicingus siekius (vien ko vertas miškingumo padidinimas iki 35 proc. per 4 metus!), kartu atveria ir naujas galimybes miškų sektoriui, tačiau vien subalansuoto požiūrio ir ambicingų tikslų nepakanka – labai svarbu, kokios konkrečios priemonės bus pasirinktos programos įgyvendinimui, kaip pavyks suderinti tarpsektorinius interesus renkantis priemones, o dar svarbiau, ar tas konkrečias pasirinktas priemones pavyks realizuoti praktiškai.

Privatūs ir valstybiniai miškai: reikalingas esminis santykių perkrovimas

Aplinkos ministerija gruodžio 8 d. organizavo virtualią miškų politikos konferenciją–diskusiją „Lietuvos miškai po 2020: privačios nuosavybės ir viešojo intereso santykis miškų ūkyje“. Tai jau trečiasis AM organizuoto ciklo „Lietuvos miškai po 2020 m.“, skirto miškų politikos kryptims išgryninti, renginys. Šįkart su miškų politikos formuotojais, privačių miškų savininkais, nevyriausybinių organizacijų bei kitais visuomenės atstovais diskutuota, ar valstybiniai ir privatūs miškai gali būti tvarkomi pagal tuos pačius principus, vadovaujantis tais pačiais teisės aktais, aplinkosaugos reikalavimais bei kaip privatūs miškai turi atliepti visuomenės interesus, kokių priemonių imtis, kad pasitaikanti priešprieša tarp bendruomenių ir miškų savininkų išnyktų. Pasidalyta nuomonėmis ir apie premjerės I. Šimonytės vyriausybės programos užduotis miškininkystei – ar ambicingus tikslus galima įgyvendinti.

Konferencijos dalyviams sveikinimo žodį tarusi laikinai einanti pareigas aplinkos viceministrė Ligita Valalytė pasidžiaugė, kad diskusija toliau vyksta, nes miškų aktualija didėja geometrine progresija. „Tik tokiose diskusijose gali būti rastas privačių ir valstybinių miškų valdytojų sutarimas, koks bus privačių miškų ir valstybinių miškų santykis formuojant Lietuvos miškų politiką, kurią norime matyti ne tik keletą metų, bet ir artimiausiam dešimtmečiui. Lietuvos miškų sektoriui ir politikai reikalingi pokyčiai, kuriuos reikia įgyvendinti. Linkiu susidėlioti tuos punktus, kuriuos būtų galima įtraukti į nacionalinę politiką“,– linkėjo viceministrė.

Pranešimus padarė Aplinkos ministerijos Miškų politikos grupės vadovas dr. Nerijus Kupstaitis, Lietuvos miško ir žemės savininkų asociacijos (LMSA) pirmininkas dr. Algis Gaižutis ir Švedijos žemės ūkio mokslų universiteto profesorius Vilis Brukas. Po pranešimų vykusioje diskusijoje dalyvavo: AM Gamtos apsaugos grupės vadovas Algirdas Klimavičius, Valstybinės miškų tarnybos Miškų ūkio priežiūros skyrius vedėjas Gintaras Pušneraitis, Privačių miškų savininkų asociacijos vadovas Aidas Pivoriūnas, Advokatų profesinės bendrijos „Greenlex“ atstovas Robertas Klovas, dr. Ekaterina Makrickiene iš VDU Žemės ūkio akademijos bei pranešėjai dr. Nerijus Kupstaitis, dr. Algis Gaižutis, prof. Vilis Brukas.

Nuo istorijos iki dabarties

Pagrindinį pranešimą apie privačius miškus ir viešuosius poreikius juose perskaitė Aplinkos ministerijos Miškų politikos grupės vadovas dr. Nerijus Kupstaitis. Jis apžvelgė maždaug 100 metų istoriją ir vaizdžiai pažymėjo, kad istoriškai privačių ir valstybinių miškų santykis riedėjo per kalnelius, o dabar grįžtame į privačių miškų suvešėjimo laikotarpį. Ta istorinė situacija, anot jo, iš esmės lėmė, kokie privatūs miškai pradėjo formuotis po atkurtos Lietuvos nepriklausomybės bei iki šiol. Akivaizdžiai matyti, kad viešieji poreikiai privatiems miškams labai pasikeitė, o tarpukariu ir sovietmečiu didesnės patirties viešiesiems poreikiams tenkinti nebuvo.

Šiuo metu privatūs miškai užima apie 40 proc., yra išsibarstę po visą šalį, privačių savininkų skaičius siekia apie 255 tūkst., iš jų 85 proc. turi iki 5 ha miško, tačiau yra ir didelių ūkių, kurie tenkina pramonės užsakymus. Daug miškų plotų įeina į saugomas teritorijas.

„Svarbu suvokti, kokia miško teikiamų naudų visuma – mediena, rekreacija, net nematerialioji miško vertė, ypač kai kalbame apie viešuosius poreikius, – pažymėjo pranešėjas ir priminė, kad valstybinis reguliavimas privatiems miškams yra stipriai įtvirtintas Konstitucija ir Miškų įstatymu.

„Turime medienos ruošos kontrolės sistemą, savininko pareigą atkurti iškirstą mišką, taip pat labai ribotas galimybes pakeisti žemės naudojimo paskirtį, disponavimo ribojimus įsigyti sklypą pirmumo teise ir pan., bet svarbiausias poreikis – išlaikyti tvarius miškus ilgalaikėje perspektyvoje. Lietuvoje, beje, turime teisę lankytis privačiuose miškuose, savininkas gali tą uždrausti tik ypatingais atvejais, o apsaugos reglamentavimas taikomas vienodai visiems miškams“,– vardijo N. Kupstaitis.

Primindamas ekonominį reguliavimą ir ES paramą jis akcentavo, kad auga visuomenės netolerancija plyniesiems miško kirtimams, kuri daugiausia nukreipta į saugomose teritorijose vykdomą veiklą. Vis dėlto kompensavimas už apribojimus dažniausiai nedengia prarandamų pajamų.

„Akivaizdu, kad nepakanka vien kosmetinių priemonių, reikalingas naujas balansas tarp miško savininko poreikių ir viešųjų poreikių privatiems miškams. Privatūs miškai turi labiau prisidėti prie visuomenės interesų tenkinimo, tačiau visuomenė turi prisidėti prie miškų teikiamų naudų ir paslaugų apmokėjimo savininkams. Ne vien mediena turi generuoti pajamas miško savininkui. Gali būti išmokos už anglies kaupimą ir absorbciją (Vokietijos pavyzdys), ūkinės veiklos ribojimų saugomose teritorijose kompensavimo mechanizmas, nebūtinų apribojimų ir neesminės veiklos priežiūros atskyrimas taip sumažinant veiklos sąnaudas privatininkams ir valstybei. Miško savininkui reikia suteikti daugiau laisvės. Kol mes privatų savininką matysime kaip kenkėją, reikalai nepajudės“,– reziumavo miškų politikos formuotojas.

Emocijos ir įtvirtinta monopolinė valstybinė miškų nuosavybė

LMSA pirmininkas dr. Algis Gaižutis retoriškai klausė, ar įstengsime panaikinti dirbtinai eskaluojamą priešpriešą tarp privačios nuosavybės, miškininkavimo ir viešojo intereso. Jis pasisakė prieš perdėtas emocijas dėl klimato kaitos, miškų kirtimo, ūkininkavimo, kurios tik nukreipia dėmesį nuo svarbiausių spręstinų dalykų.

Norint padidinti šalies miškinkgumą iki 35 proc., reikia laisvos žemės

„Statistika rodo, kad mūsų miškų plotai padidėjo, kad miškų politikos sprendimai priimami nuosekliai ir miškai tvarkomi tvariai. Miškas – tai ne žemės ūkis, kur ciklas vieneri metai. Būtina daugiau diskutuoti apie Miškų įstatymą, kuris galioja 25 metus, bet jau daug kartų taisytas ir koreguotas, nes miškai buvo visą laiką jautri tema. Miškas auga mažiausiai pusę amžiaus, tad tokie dažni keitimai netoleruotini“, – kalbėjo LMSA vadovas.

Jo įsitikinimu, turi būti gerbiama konstitucinė nuosavybės teisė, turi būti balansas dėl apribojimų, o visuomenės poreikiams paimama tik įstatymų nustatyta tvarka. „Pas mus rinkoje įtvirtinta monopolinė valstybinė miškų nuosavybė, konkurencijos sąlygos su smulkiaisiais nevienodos... Savininkui svarbus savininkiškumo jausmas, kur tu gali investuoti, tvarkytis ir perduoti mišką ateities kartoms. Negalima nekalbėti ir apie patriotiškumo jausmą, prisirišimą, būtinas pasitikėjimas savininku ir nuosavybe”,– teigė A. Gaižutis. Jis sakė, kad dabar miško naudojimo medžioklei teisė nusavinta, teisė atsidalinti bendraturčiams neproporcingai suvaržyta, teisė į privatumą ir poilsį savo valdoje neužtikrinta, nes priklauso nuo užklydusių prašaliečių, o pareiga iškuopti jų suverstas šiukšles įteisinta.

„Jei mes neturėsime konkurencingo miškų ūkio, tuomet visuomenė turi prisiimti pareigą dotuoti norimas veiklas. Reikia subalansuoti galimybes, norus ir poreikius. Reikia suvokti, kad ir medžiapjūtė neatsiejama miško auginimo dalis... Apie numatomus veiksmus privatininkus būtina informuoti iš anksto, apribojimus kompensuoti pagal aiškius kriterijus, kad neliktų jokių pilkųjų zonų. O ūkinė veikla pagal ES gali būti ar net būtina ir saugomose teritorijose“,– pažymėjo pranešėjas.

Jo nuomone, miškų tematika užaštrinta ir dėl viešos komunikacijos, daug žurnalistų ir įvairių veikėjų turi sodybas miškuose ir nors nėra jų savininkai, kelia triukšmą, kai pamato kirtimą. Užsienyje yra sutartys, kiek bus atlyginta už naudojimąsi savininko miško žeme.

Reikalingas esminis santykių perkrovimas

Prof. Vilis Brukas iš Švedijos žemės ūkio mokslų universiteto aptarė, ką apima viešasis interesas miškų ūkyje. Miško žemė mūsų šalies rinkoje vidutiniškai įkainojama apie 4 tūkst. eurų/ ha, privačios miško žemės vertė siekia apie 3,5 mlrd. eurų, kas atitinka apie 7 proc. BVP. Deja, konstitucinis teisingumas miškų privatininkų atžvilgiu dar primena bolševikinį mentalitetą. Miškų politiką Aplinkos ministerijoje formuoja 2-3 žmonės, o Valstybinės miškų tarnybos 100 inspektorių kontrolierių divizija pasiruošusi savininką nubausti, vyrauja per daug suvaržymų.

Iš teigiamų dalykų pranešėjas paminėjo ES paramą, be to, prieaugio ir kirtimų santykis per pastarąjį dešimtmetį privačiuose miškuose – 60 proc., valstybiniuose – 64 proc. rodo, kad privatūs miškai nėra niokojami.

„Reikalingas esminis santykių perkrovimas tarp privataus ir valstybinio miškų ūkio – paskelbti moratoriumą tolesniems veiklos apribojimams be pilnos kompensacijos už nuostolius, peržiūrėti valdymą su kuo mažesniu reglamentavimu“,– siūlė V. Brukas.

Tam pritarė ir Privačių miškų savininkų asociacijos direktorius Aidas Pivoriūnas, tačiau be revoliucijų. Tuo tarpu VMT Miškų ūkio priežiūros skyriaus vedėjas Gintaras Pušneraitis tikino, kad „nereikia mūsų įsivaizduoti su bizūnu”, o kiti diskusijos dalyviai pažymėjo komunikacijos trūkumą, nes miško savininkų įvairovė labai didelė. Be to, gamtos išsaugojimas – nėra nieko nedarymas. Savininkui reikia iš kažkur gauti lėšų – ar kertant, ar tikintis paramos. Reikia pagalvoti apie nuosavybės atkūrimui rezervuotus miškus ir tikslingiau juos panaudoti, taip pat ir „Natura 2000“ buveinių tinklui.

AM Gamtos apsaugos politikos grupės vadovas Algirdas Klimavičius akcentavo apie kylančias bendruomenės ir miško savininkų įtampas dėl vandens pakrantės želdinių ar kaime esančio privataus miškelio

iškirtimo. „Nėra teisiniuose aktuose ramaus būdo, kaip išspręsti panašias konfliktines situacijas. Reikia siūlyti sukurti tokį teisinį mechanizmą, kad būtų atlyginama atidedant kirtimą“,- teigė jis ir pažymėjo, kad apribojimai – brangus malonumas. Visuomeninis užsakymas miškų politikai jau pasikeitęs, visuomenė pasikeitusi, tad nebus kaip anksčiau. Turi būti sustiprintas ir miškų politikos padalinys, o lėšų privatiems miškams išpirkti ar apribojimams kompensuoti reikėtų paieškoti ir pačioje miškų ūkio sistemoje.

Atsakymai į klausimus ir reziumė apie Vyriausybės programą

Ar ateityje bus numatytos kompensacijos dėl apribojimų, nes naujos Vyriausybės programoje numatytas saugomų teritorijų plėtimas. Joje nustatytas siekis iki 2024 m. Lietuvos miškingumą padidinti iki 35 proc. (šiuo metu – 33,7 proc.). Ar ketveri metai pakankamas laiko tarpas šiam siekiui pasiekti? Europoje nyksta bioįvairovė, privatūs miškai sudaro apie pusę Lietuvos miškų, tai ne tik mediena, bet ir gyvenamoji aplinka gyviems organizmams. Ar miško savininkai savo nuožiūra tvarkydami miškus užtikrins bioįvairovės išsaugojimą – tokius pagrindinius klausimus pateikė diskusijų klausytojai.

Nerijus Kupstaitis sakė, jog apklausa rodo, kad pasiekti tokį miškingumą per trumpą laiką nerealu, nebent iš esmės būtų peržiūrėti žemės ūkio prioritetai dėl miškingumo didinimo. Vis dėlto daug kas priklauso nuo nacionalinio susitarimo, o įgyvendinant Vyriausybės užduotis sunkiausia bus dėl finansų, kompensavimo. Beje, šiandien nėra sutariama, ką vadiname griežta apsauga ir ar nieko nedarymas yra apsauga.

Aidas Pivoriūnas priminė, kad pagal ES ataskaitą miškuose yra mažiausia problemų dėl biologinės įvairovės užtikrinimo. Lietuva turi mažiau tokių bėdų, nes metų metais ji didėjo. Žmogus taip pat yra biologinės įvairovės dalis, ypač jo poreikiai turi atspindėti stiprinant regionus. Jis pasisakė ir už privalomą miškininkystės mokymą mokyklose. Vyriausybės programa – tai populistiniai teiginiai, nes juose trūksta pagarbos privačiai nuosavybei.

Algis Gaižutis priminė, kad ES griežtą apsaugą supranta ne kaip nieko neveikimą, o priešingai – kaip ūkininkavimą išsaugant tam tikras rūšis.

Jakaterina Rojaka siūlė padidinti visuomenės švietimą apie aplinkosaugą, kad būtų daugiau individualaus požiūrio į kiekvieną miško savininką.

Prof. Vilis Brukas atkreipė dėmesį į kylantį konfliktą dėl medžioklės privačiuose miškuose. Jo teigimu, Švedijos miškuose gyvenantys žvėrys priklauso tų miškų savininkams, o Lietuvoje – valstybei. Švedai gali išnuomoti savo miškus medžiotojams ir už tai gauna pajamų, nekyla konfliktų. Lietuvoje medžioklės teisių nusavinimas daro savininkams didelę žalą, varžo jų teises. Miško savininkas yra pirminis partneris, su kuriuo reikia palaikyti dialogą visais klausimais.

Parengė Angelė ADOMAITIENĖ
miskininkas.eu

EUFGIS *(Europos miškų genetinių išteklių informacinė sistema)* ir EUFORGEN

Dr. DARIUS KAVALIAUSKAS, dr. VIRGILIJUS BALIUCKAS

EUFORGEN yra Europos miško genetinių išteklių programa, kuri buvo įsteigta 1994 m. įgyvendinant dalį 1990 m. Strasbūro rezoliucijos – S2 Miškų genetiniai ištekliai. Lietuva jau daugiau nei ketvirtį amžiaus yra šios tarptautinės programos dalis, kuri vienija Europos šalių mokslininkus, politikus bei kitus suinteresuotus asmenis ir siekia tvaraus miškų genetinių išteklių naudojimo ir išsaugojimo, grįsto mokslinėmis bei praktinėmis žiniomis.

2020 m. prasidėjo šeštasis EUFORGEN darbo ciklas. Europos miško genetinių išteklių programa veikia 5 metų ciklais ir šiam penkmečiui numatė 3 strateginius tikslus:

1. rinkti, nuolatos atnaujinti ir dalintis informacija apie Europos miškų genetinius išteklius ir jų būklę (šiam tikslui pasiekti įsteigta EUFGIS – Europos genetinių išteklių informacinė sistema; *www.eufgis.org*);

2. koordinuoti Europos miškų genetinių išteklių išsaugojimą ir stebėti jų būklę;

3. rengti mokslinėmis žiniomis grįstas rekomendacijas ir ataskaitas, reikalingas genetinių išteklių išsaugojimui ir tvariam naudojimui.

Įgyvendinant pirmąjį strateginį tikslą, 2020 m. spalio 20–22 d. nuotoliniu būdu vyko EUFGIS mokymai. Jų metu buvo apžvelgtos EUFGIS funkcijos bei aptartas sistemos atnaujinimas. Mokymuose dalyvavo daugiau kaip 40 dalyvių iš suinteresuotų Europos šalių.

EUFGIS yra viešai prieinama informacinė sistema, kuri apima duomenis apie 35-ių Europos šalių miškų genetinius išteklius. EUFGIS sistemoje surinkta daug informacijos apie miškų genetinius išteklius (pavyzdžiui, objektų koordinatės, sklypų taksaciniai duomenys, ūkininkavimo režimas, taikomos miško genetinių išteklių išsaugojimo priemonės bei tikslai, kartografinė medžiaga).

EUFGIS mokymų metu EUFORGEN koordinatorius Michele Bozano pristatė būsimą atnaujintą EUFGIS2.0 duomenų bazę. Visos suinteresuotos šalys teikė pasiūlymus ir diskutavo kaip patobulinti EUFGIS duomenų bazę, suteikiant jai daugiau funkcijų.

Diskusijų metu sutarta, kad EUFGIS2.0 reikalingos naujos funkcijos, pavyzdžiui, suteikiant galimybes:

1. įvesti poligonus – matyti konkretų miško kvartalą ar sklypus, kur išsidėstę esami ir nauji miškų genetinių išteklių objektai (jei šalis nori ir gali pateikti tokius duomenis);

2. surinkti ir dalintis išsamesne informacija apie miškų genetinių išteklių objektus (pvz., informacija apie dirvožemį, klimatines sąlygas ir kt.);

3. susieti EUFGIS2.0 su kitomis duomenų bazėmis (pvz., saugomų teritorijų ir kt.);

4. įtraukti ir modeliuoti skirtingus klimato kaitos scenarijus ir jų įtaką rūšių arealams ir jų kitimui.

Šiuo metu Lietuvos valstybinių miškų tarnyba (*www.amvmt.lt*) EUFGIS duomenų bazei yra pateikusi duomenis apie 133 miško genetinių išteklių objektus (genetiniai draustiniai ir kt.), kurie apima 8 medžių rūšis: baltalksnis – 11 objektų, paprastoji pušis – 64, karpotasis beržas – 8, drebulė – 4, europinis maumedis – 2, paprastasis ąžuolas – 28, paprastoji eglė – 12, mažalapė liepa – 4 objektai (*www.http://www.eufgis.org/*)

Veikianti EUFGIS duomenų bazė suteikia prieigą prie didelio kiekio informacijos apie Europos miškų genetinius išteklius, yra naudingas informacijos šaltinis mokslininkams, studentams ir miškininkams. Taip pat EUFORGEN internetiniame portale (*http://www.euforgen.org/species/*) yra pateikiami rūšių arealų žemėlapiai ir jų GIS failai bei detalūs aprašymai kaip tvarkyti atskirų medžių rūšių ar jų grupių genetinius išteklius. Todėl yra svarbu palaikyti EUFORGEN veiklą bei prisidėti prie EUFGIS sistemos teikiant duomenis apie Lietuvos miškų genetinius išteklius.

Dėkojame LR Aplinkos ministerijai už paramą ir suteiktą galimybę dalyvauti EUFORGEN programos veikloje.

EUFGIS duomenų bazėje esantys Lietuvos miškų genetinių išteklių 133 objektai (šaltinis: http://portal.eufgis.org/).

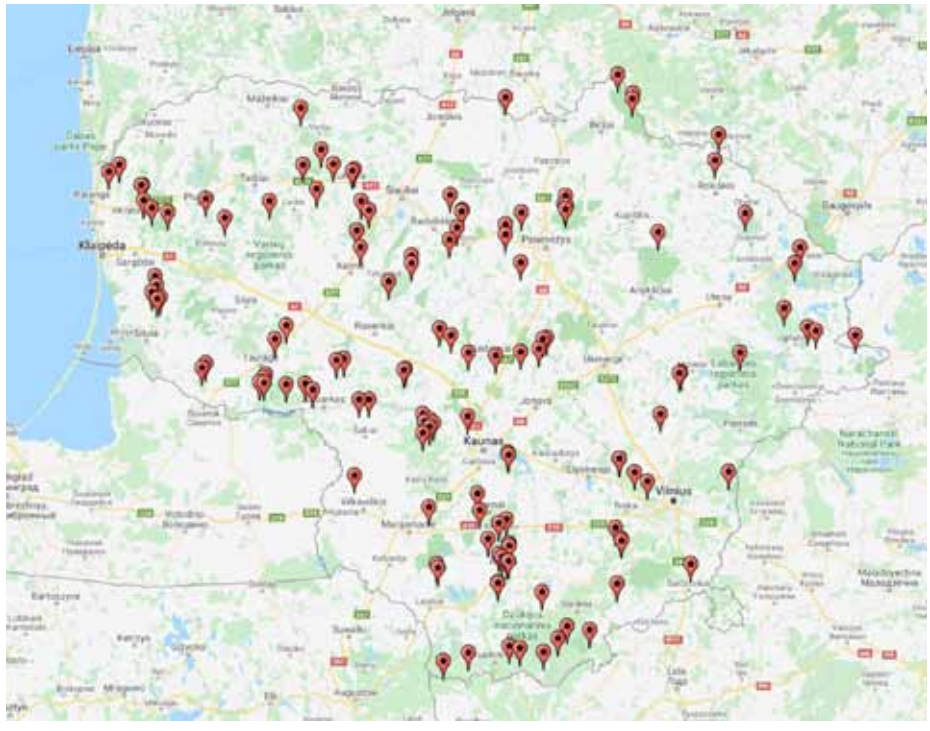

DNR žymenimis grįsta miško medžių dauginamosios medžiagos kilmės kontrolės sistema Lietuvoje

Dr. DARIUS KAVALIAUSKAS, prof. DARIUS DANUSEVIČIUS

Paprastoji pušis *(Pinus silvestris L.)* bei paprastoji eglė *(Picea abies* (L.) H. Karst.) yra dažniausiai sutinkamos spygliuočių medžių rūšys Lietuvoje, jų medynai sudaro 55,5 proc. visų Lietuvos teritorijoje augančių miškų (Miškų ūkio statistika, 2018). Nors ąžuolynai (*Quercus robur* L.) sudaro tik apie 2,3 proc. visų mūsų šalies miškų, jie taip pat yra reikšmingi ir svarbūs, ypač kultūriniu ir ekologiniu požiūriu. Besikeičiant klimato sąlygoms, natūraliai plinta į šiaurę bukynai (*Fagus sylvatica* L.), todėl tikėtina, jog ateityje jie taps svarbia rūšimi Lietuvos miškuose.

Vadovaujantis LR Miškų įveisimo ir atkūrimo nuostatais (2018 m.) bei Miško dauginamosios medžiagos nuostatais (2017 m.), miškai turi būti įveisiami ir atkuriami tikslinėmis medžių rūšimis, kurių sėklos ir sodmenys atitinka kokybės ir kilmės reikalavimus, t. y. sodmenys turi būti išauginti iš sėklų, surinktų atitinkamame kilmių rajone iš patvirtintų bei registruotų sėklinių ir genetinių medynų, miško sėklinių plantacijų, miško medžių genetinių draustinių, kurie atrinkti ir sukurti kaip aukšto adaptyvumo, ekonominės ir ekologinės vertės miško medžių sėklų rinkimo šaltiniai. Tik tokiu būdu surinktos sėklos ir iš jų išauginti sodmenys užtikrins, jog naujai įveisiami ir atkuriami miškai bus žinomos kilmės, geriausiai prisitaikę prie vietinių augimo sąlygų, atliks savo funkcijas ir užtikrins maksimalų medienos prieaugį. Nesirūpinant miškų kilme, yra rimta grėsmė, kad miškai bus atkuriami iš nežinomos kilmės, žemos ekologinės vertės sodmenų, kurie gali tapti genetinės taršos šaltiniais, kadangi per žiedadulkes jų genetinę medžiaga nekontroliuojamai pasklis aplinkoje ir taip poruodamasi su natūraliais medynais genetiškai juos „terš“. Šios „taršos“ pasekmės beveik neįmanoma pataisyti ir už tai ateityje reikės labai brangiai mokėti.

DARIAUS DANUSEVIČIAUS nuotrauka

1 pav. VMU Raseinių RP paprastosios eglės sėklinė plantacija, kurioje surinkti adaptyviausi ir ekologiniu požiūriu tvariausi Lietuvos paprastosios eglės medžių skiepai, skirti sėkloms rinkti

ES Tarybos direktyva 1999/105/EB nurodo, kad norint didinti miško vertę (įskaitant tokias jos savybes kaip stabilumą, prisitaikymą, atsparumą, produktyvumą ir įvairovę), būtina naudoti tam tikrai vietai genetiniu ir fenotipiniu aspektu tinkamą, kokybišką miškų dauginamąją medžiagą (MDM). Laikantis Lisabonoje įvykusios Trečiosios ministrų konferencijos dėl miškų apsaugos Europoje bendros deklaracijos nuostatų, atkuriant ir įveisiant mišką, turėtų būti teikiama pirmenybė vietinėms medžių rūšims ir vietinėms provenencijoms, kurios dažniausiai yra gerai prisitaikiusios prie vietos augimo sąlygų. Minėta Tarybos direktyva (1999/105/EB) nurodo, kad valstybės narės pačios nustato reikalavimus sėklinei bazei, sėklų bei sodmenų kilmei ir kokybės kontrolei. Kontroliuojančios tarnybos turi užtikrinti, kad pardavimui skirta arba į rinką pateikta MDM būtų ne tik nustatytos fenotipinės bei genetinės kokybės, bet ir būtų tinkamai identifikuojama nuo jos rinkimo iki pristatymo galutiniam vartotojui, todėl valstybės narės turi nustatyti tinkamą kontrolės tvarką.

Valstybės narės oficiali kontrolės sistema turi užtikrinti, kad MDM tapatybę būtų galima nustatyti viso proceso metu: nuo jos rinkimo iki pristatymo galutiniam vartotojui, todėl turi būti reguliariai atliekami registruotų tiekėjų, medelynų oficialūs tikrinimai bei kontrolė. Tačiau visi egzistuojantys tikrinimai yra grįsti pasitikėjimu ir pildomais dokumentais/kilmės sertifikatais. Panašią dokumentais grįstą kontrolės sistemą Lietuva įsipareigojo vykdyti ir stodama į Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizaciją (EBPO 2010 m.). Lietuvos miškininkystės sektoriuje egzis-tuojantis ribotas kilmės kontrolės mechanizmas neužtikrina, kad sėklos ir sodmenys, naudojami miškų atkūrimui bei veisimui, yra kilę iš dokumen-

tuose deklaruojamų kilmės šaltinių. Atsiranda didelė rizika, ypač besikeičiant klimato sąlygoms, jog importuojamos ir naudojamos sėklos bei sodmenys yra netinkami vietos augimo sąlygoms, todėl miškų savininkai gali patirti ekonominių bei ekologinių nuostolių ateityje dėl prastesnio miškų augimo, adaptacijos stokos ar net žuvusių medynų. Efektyvi MDM (sėklų ir sodmenų) kilmės kontrolės sistema, grįsta DNR žymenimis (rūšims specifiniais DNR žymenimis – mikrosatelitais), užtikrintų aukščiausią tikslumą naudojant referencinius sėklų mėginius bei DNR „pirštų antspaudus", surinktus iš sėklinių medynų ir plantacijų.

Lietuvoje esanti miškų genetikos (DNR) tyrimų infrastruktūra bei egzistuojantys gerosios praktikos pavyzdžiai Vakarų Europoje (Vokietijoje, Prancūzijoje, Slovėnijoje) suteikia galimybę pasisemti patirties, optimizuoti ir įgyvendinti MDM kilmės kontrolės sistemą, grįstą DNR žymenimis Lietuvoje, naudojant dvi ekonomiškai svarbiausias medžių rūšis (pušį ir eglę) bei dvi ekologiniu požiūriu itin svarbias rūšis – ąžuolą ir buką.

MDM kilmės kontrolės įgyvendinimas Lietuvoje naudojant DNR žymenis yra svarbus tikslas, suteiksiantis galimybę geriau įgyvendinti ES bei EBPO reikalavimus, kuris užtikrintų tvaresnį ir produktyvesnį medynų augimą ateityje, kas yra svarbu įgyvendinant Europos Sąjungos žaliąjį kursą (EU *Green deal).*

Taigi, nuo 2020 m. rugsėjo 1 d. VDU Žemės ūkio akademija ėmė įgyvendinti projektą, skirtą parengti MDM kilmės kontrolės sistemos metodiką ir rekomendacijas, pasirinktoms keturioms medžių rūšims naudojant DNR žymenis. Pagrindinis tyrimo tikslas yra atlikti bandomąjį kilmės kontrolės tyrimą, grįstą pušies, eglės, ąžuolo ir buko DNR žymenimis, bei parengti MDM kilmės kontrolės sistemos metodiką, skirtą pasirinktoms medžių rūšims.

Projekto įgyvendinimo metu yra numatoma atlikti egzistuojančių MDM kilmės kontrolės sistemų apžvalgą Europoje bei atrinkti pušies, eglės, ąžuolo ir buko DNR žymenis, kurie galėtų būti naudojami kilmės kontrolės įgyvendinimui. Taip pat ketinama optimizuoti DNR analizės protokolus, išbandyti pasirinktus DNR žymenis su pasirinktomis medžių rūšimis ir optimizuoti imties dydžius, būtinus sėkmingam MDM kontrolės įgyvendinimui. Siekiant minėtų tikslų, ketinama surinkti pasirinktų medžių rūšių medžiagą DNR tyrimui, atlikti DNR analizes bei įvertinti MDM kilmės kontrolės nustatymo galimybes.

Projekto metu tyrimai vykdomi VDU Miškų genetikos laboratorijoje, kurioje yra įranga, tinkanti projekto įgyvendinimui, o jos vadovas prof. dr. D. Danusevičius yra sukaupęs didelę patirtį dirbant su pasirinktomis medžių rūšimis.

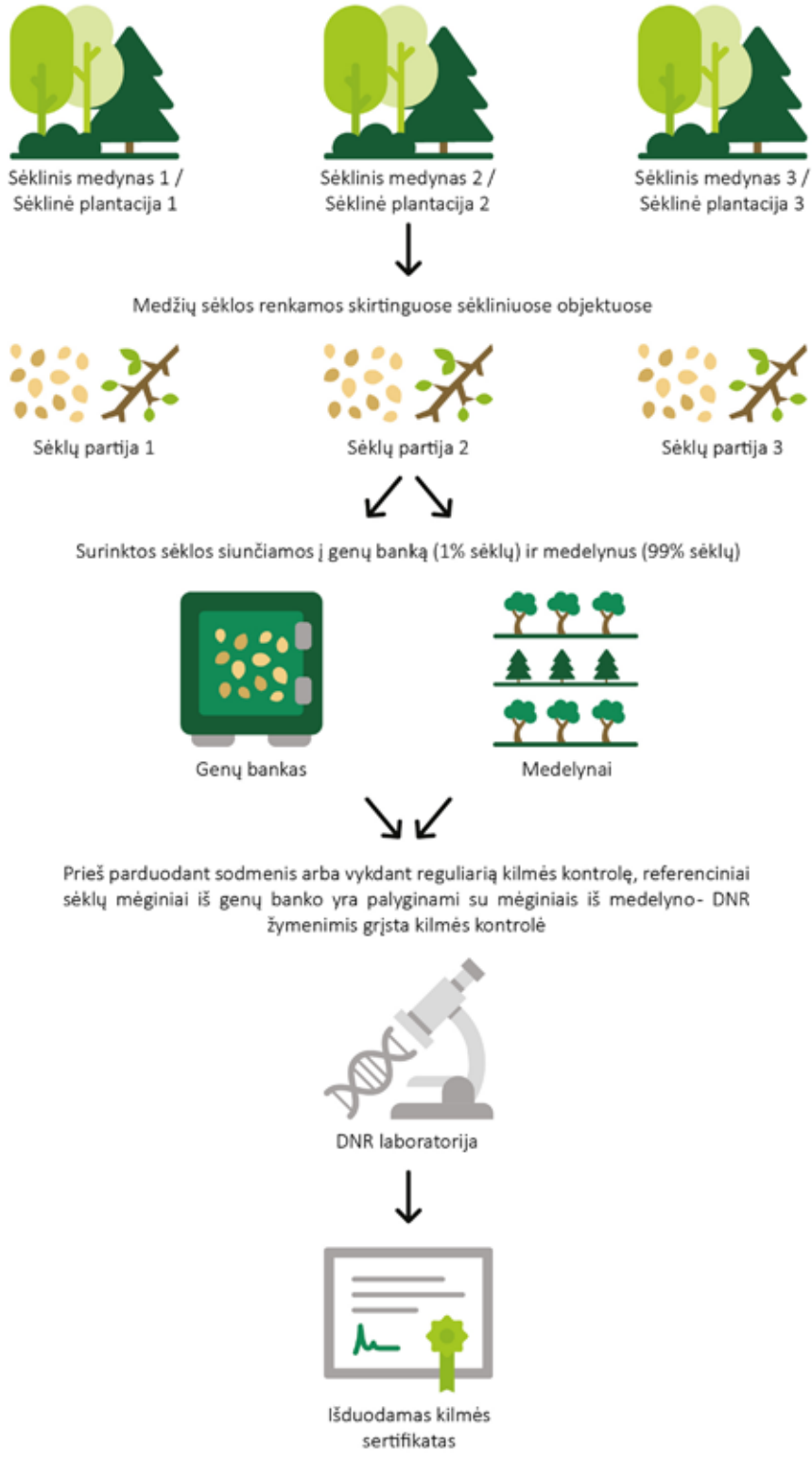

2 pav. Supaprastinta miškų dauginamosios medžiagos kilmės kontrolės schema (autorius Darius Kavaliauskas)

Projektas bendrai finansuojamas iš Europos regioninės plėtros fondo lėšų (Projekto numeris 09.3.3-LMT-K-712-19-0007) pagal dotacijos sutartį su Lietuvos mokslo taryba (LMTLT)

Europinis ožekšnis ir jo pažeidimai

Dr. BANGA GRIGALIŪNAITĖ, dr. ANTANAS MATELIS,
Gamtos tyrimų centro Botanikos instituto Augalų patologijos laboratorija

Europinis ožekšnis (*Euonymus europaeus* L.) – smaugikinių *(Celastraceae)* šeimos krūmas arba medis, užaugantis iki 7 m aukščio. Ožekšnio *(Euonymus)* genčiai priskiriamos 4 ožekšnio rūšys, plačiau paplitę europinis ir karpotasis (*E. verrucosus*), augantys miškuose, parkuose, sodybose, upių pakrantėse, nereiklūs dirvožemiui, bet mėgsta derlingas, drėgnokas dirvas, pakenčia šaltį ir sausrą.

Europinio ožekšnio lapai elipsiški, elipsiškai lancetiški arba atvirkščiai kiaušiniški, smulkiai dantyti, iki 11 cm ilgio. Žiedai gelsvai arba žalsvai balti, neišvaizdūs, pasirodo gegužę, birželį, vaisiai – rožiškai raudona dėžutė su 4 skiautėmis, nesparnuota. Sėklų apvalkalas oranžinis. Išvesta veislė ‚Albus' su baltos spalvos sėklų dėžutėmis.

Šalyje auginama ir dešimtys puikių dekoratyvinių formų margais, raudonais ar kreminiai žaliais lapais, ypač išryškėjančiais rudenį. Nuo dekoratyvių nei kiek neatsilieka europonio ožekšnio krūmai, vėlyvą rudenį žėrintys tarsi rubinai ryškiomis dėžutėmis su spalvingais sėklų apvalkalėliais. Žievė naudojama liaudies medicinoje, o sėklų dėžutės geltoniems dažams gauti. Europinis ožekšnis lapus numeta spalį, o karpotasis ožekšnis išsaugo juos ir žiemą iki didesnių šalčių.

Europinis ožekšnis atsparus grybinių ligų sukėlėjams. Ant lapų vasaros antrojoje pusėje kartais aptinkamas miltligės sukėlėjas – ožekšninis pelenis *(Erysiphe euonymi),* o rudenį ant džiūstančių ir sausų šakelių – šakelinė diplodija (*Botryodiplodia ramulicola),* paprastasis raudonspuogis *(Nectria cinnabarina),* lapkritį ant sėklų apvalkalų plinta saprotrofiniai grybai iš *Acremonium, Alternaria, Cladosporium, Mucor, Trichoderma* genčių. Daugiausiai žalos lapams gegužės pabaigoje, birželį padaro ožekšninė šermuonėlinė kandis bei amarai.

Ožekšninė šermuonėlinė kandis *(Yponomeuta cagnagella)* puola jaunus europinio ožekšnio lapus gegužės pabaigoje. Voratinklinėse gūžtose gyvenantys pilkai gelsvi kandies vikšrai nugraužia lapus. Ant vikšrų nugarėlių matomos dvi juodų taškų eilės. Drugiai skraido liepą. Patelės ant šakučių padeda kiaušinėlių krūveles ir aplieja gleivėmis, susidaro skydelis, kuris sunkiai pastebimas. Rudenėjant išsiritę mažyčiai vikšreliai žiemoja po skydeliu. Pavasarį skleidžiantis augalo pumpurams, jie išlenda ir įsigraužia į lapo parenchimą. Pažeisto lapo viršūnė ruduoja, džiūsta. Vėliau vikšrai palieka lapą ir ant jo iš plonų voratinklių pasidaro gūžtą. Apgraužę lapus vienoje gūžtoje, jie plinta toliau, pasigamindami kitas gūžtas. Neretai visas krūmas būna aptrauktas voratinkliu, nelieka nei vieno lapo, jis tampa stagaru. Jei vikšrai neapsigaubtų voratinkliu, juos greit sulestų paukščiai. Šermuonėlinė kandis intensyviau plinta esant šiltam ir sausam orui.

Manytume, nuostabų natūralų dekoratyvinį ožekšnį gamtoje būtina išsaugoti, nes iškirtus jis neatželia.

Europinio ožekšnio žiedai

Gegužę nuo amarų susisukę lapai

Ožekšninės šermuonėlinės kandies vikšrai

Ožekšnis spalį

Paprastasis raudonspuogis

Europinis ožekšnis žiemą

Karpotasis ožekšnis žiemą

Saprotrofiniai grybai ant sėklų ir dėžučių

BANGOS GRIGALIŪNAITĖS nuotraukos

Šv. Kalėdų ramybė
ir Naujųjų metų laukimo šviesa
tegul suteikia vilties ir stiprybės
ateinančių metų
Jūsų darbams ir siekiams!
UAB „Rovaltra" kolektyvas
VALTRA
Rovaltra
UAB „ROVALTRA" – vienintelė Valtra Inc. atstovė Lietuvoje
Kalvarijų g. 125-602, LT-08221 Vilnius, tel. 8 5 2737000
El. paštas info@rovaltra.lt • www.rovaltra.lt

Medienos produktų eksporto ir

RAIMUNDAS BEINORTAS, Lietuvos medienos pramonės įmonių asociacijos „Lietuvos mediena“ direktorius

Statistikos departamento duomenimis, per pirmus tris 2020 m. ketvirčius, lyginant su tuo pačiu 2019 m. laikotarpiu, Lietuvos eksportas sumažėjo 6,0 proc. ir siekė 20,6 mlrd. Eur, o importas – 12,1 proc. ir siekė 21,0 mlrd. Eur. Lietuvos užsienio prekybos deficitas sudarė 0,4 mlrd. Eur ir buvo penkis su puse karto mažesnis nei 2019 m.

Eksportas. Per 2020 m. sausio–rugsėjo mėn. Lietuvos užsienio prekybos apyvarta mediena bei jos gaminiais (įskaitant popierių ir jo produktus) sumažėjo 3,2 proc. ir sudarė 3,48 mlrd. Eur. Eksportuojamos produkcijos vertė buvo daugiau nei du kartus didesnė nei importuojamos, o teigiamas prekybos saldo per metus nuo 1,42 mlrd. Eur susitraukė iki 1,37 mlrd. Eur.

Per pirmus tris 2020 m. ketvirčius medienos bei jos gaminių (įskaitant popierių ir jo produktus) eksportas sumažėjo 3 proc. iki 2,43 mlrd. Eur. Eksporto apimčių mažėjimą didžia dalimi nulėmė 29 proc. sumažėjusi apvaliosios medienos vertė. Be to, daugumos eksportuojamų medienos gaminių tokių kaip: lukštas, fanera, drožlių ir plaušų plokščių, dailidžių ir stalių gaminių, medinės taros vertė sumažėjo maždaug dešimtadaliu. Iš svarbesnių prekių tik pjautinės medienos pardavimai viršijo 2019 m. apimtis. Medienos bei jos gaminių (įskaitant popierių ir jo produktus) eksportas mažėjo lėčiau nei bendras šalies eksportas, todėl jo dalis bendrame eksporte per metus padidėjo nuo 11,4 proc. iki 11,8 proc.

Vokietijos rinkoje parduotų prekių vertė ir toliau didėjo bei pasiekė 289 mln. Eur arba 5,1 proc. didesnė lyginant su tuo pačiu 2019 m. laikotarpiu. Ypatingai eksportas išaugo trečią ketvirtį ir šis rinkų atsigavimas buvo būdingas daugeliui šalių. Eksporto apimtys į Norvegiją paskutinį ketvirtį išaugo iki 72,7 mln. Eur, bet per tris ketvirčius išvežtos produkcijos vertė (201 mln. Eur) išliko 0,9 proc. mažesnė nei prieš metus. Atsigavus baldų ir pjautinės medienos eksportui į Jungtinę Karalystę, eksporto nuosmukis nuo 30 proc. pirmą pusmetį sumažėjo iki 17 proc. per tris ketvirčius. Įvairių gaminių į šią šalį parduota už 178 mln. Eur. Dėl rinką atradusių medinių namų gamintojų, eksportas į Daniją išaugo 7 proc. iki 169 mln. Eur. Tačiau į kitą, Lietuvos eksporto rinkai svarbią Skandinavijos šalį Švediją, sumažėjo 1,3 proc. iki 280 mln. Eur. Eksportas į Latviją sumažėjo 0,4 proc. iki 144 mln. Eur, į Lenkiją – 4,7 proc. iki 130 mln. Eur. Smukusį apvaliosios medienos ir baldų eksportą beveik kompensavo išaugusi pjautinės medienos ir lukšto vertė.

Importas. Bendras Lietuvos importas per 2020 m. tris ketvirčius sumažėjo 12,1 proc., tačiau medienos bei jos gaminių (įskaitant popierių ir jo produktus) dalis bendrame importe nuo 4,6 proc. padidėjo iki 5,0 proc. Šios produkcijos per tris 2020 m. ketvirčius įvežta už 1,05 mlrd. Eur arba 3,2 proc. mažiau nei prieš metus. Didžiausią įtaką importo apimčių mažėjimui turėjo 44 proc. kritęs skiedrų ir pjuvenų įvežimas. Taip pat importo mažėjimą veikė 5 proc. susitraukęs pjautinės medienos ir 4 proc. – popieriaus bei jo gaminių importas.

Medienos bei jos gaminių (įskaitant popierių ir jo produktus) daugiausiai, kaip ir prieš metus, įvežta iš Lenkijos – už 225 mln. Eur. Šių prekių importas iš Baltarusijos siekė 161 mln. Eur, Latvijos 107 mln. Eur, Rusijos – 94 mln. Eur.

Apvalioji padarinė mediena

Eksportas. Per tris 2020 m. ketvirčius eksportuota 1,36 mln. m³ apvaliosios padarinės (neskaitant malkų) medienos arba 6 proc. mažiau nei prieš metus. Nuo pat metų pradžios eksportas vyko vangiai, todėl pirmą, antrą, o ir trečią ketvirtį (436 tūkst. m³) apvaliosios padarinės medienos išvežta beveik vienodai. Trečią 2020 m. ketvirtį, kaip ir antrą, toliau mažėjo spygliuočių apvaliosios medienos eksportas (282 tūkst. m³), tačiau lapuočių medienos parduota (153 tūkst. m³) daugiau.

Per tris ketvirčius į Latviją išvežtos apvaliosios medienos kiekis, palyginti su 2019 m., išaugo dešimtadaliu iki 842 tūkst. m³. Spygliuočių rąstų ir popierrąsčių eksportuota panašiai tiek, kiek ir prieš metus, tačiau beržo popiermedžių eksportas išaugo pusantro karto iki 212 tūkst. m³. Antrą ketvirtį apvaliosios padarinės medienos eksportas buvo sumažėjęs iki 248 tūkst. m³, bet trečią padidėjo iki 288 tūkst. m³. Beržo popiermedžių šį ketvirtį eksportuota daugiausia – 91 tūkst. m³.

Lenkijos rinkoje per tris ketvirčius parduota 197 tūkst. m³ apvaliosios medienos arba 12 proc. mažiau nei 2019 m. Palyginus su antruoju, trečią ketvirtį eksportas išaugo 4 proc. iki 62 tūkst. m³. Kaip ir anksčiau, pusę Lenkijos rinkoje parduoto medienos kiekio sudarė spygliuočių popiermedžiai. Jų eksportas, lyginant su antru ketvirčiu nežymiai sumažėjo. Mažiau parduota ir lapuočių rąstų. Jie sudarė dešimtadalį eksporto. Bendrą eksporto augimą nulėmė penktadaliu išaugęs beržo popiermedžių eksportas, kuris sudarė apie trečdalį bendro eksporto.

Skandinavijos rinkose trečią 2020 m. ketvirtį apvaliosios medienos parduota mažiau nei antrą. Eksportas į Suomiją sumažėjo 44 proc. iki 26 tūkst. m³. Nuo metų pradžios čia parduota 109 tūkst. m³, arba 1 proc. daugiau nei 2019 m. Didžiąją eksporto dalį (100 tūkst. m³) sudarė spygliuočių popiermedžiai, kurių eksportas per metus padidėjo 8 proc., o lapuočių sumažėjo 42 proc. iki 9 tūkst. m³.

Švedijoje trečią 2020 m. ketvirtį, lyginant su antruoju, pardavimai sumažėjo 17 proc. iki 31,8 tūkst. m³. Beržo popiermedžių eksportas sumažėjo 20 proc. iki 23,5 tūkst. m³. Spygliuočių popiermedžių parduota 8,3 tūkst. m³, arba 6 proc. mažiau. Nuo metų pradžios į Švediją eksportuota 113 tūkst. m³ medienos, o tai yra 27 proc. mažiau nei 2019 m. Spygliuočių popiermedžių eksportas sumažėjo per pus iki 42 tūkst. m³, o beržo – 2 proc. iki 71 tūkst. m³.

Pardavimai Kinijos rinkoje II ketvirtį rodė atsigavimo požymius, bet III ketvirtį eksporto apimtys smuko per pusę iki 11 tūkst. m³. Didesnę eksporto dalį (9,7 tūkst. m³) sudarė spygliuočių rąstai, lapuočių rąstų išvežta tik 1,4 tūkst. m³. Nuo metų pradžios į Kiniją eksportuota 51 tūkst. m³ apvaliosios medienos, kai per tą patį laikotarpį 2019 m. – 170 tūkst. m³. Spygliuočių rąstų eksportas nuo 161 tūkst. m³ sumažėjo iki 43 tūkst. m³. Lapuočių rąstų eksporto sumažėjimas nebuvo toks drastiškas: nuo 9 tūkst. m³ iki 8 tūkst. m³.

Importas. Apvaliosios padarinės medienos per tris 2020 m. ketvirčius importuota 219 tūkst. m³. Lyginant su 2019 m., impor-

importo 2020 m. III ketv. analizė

tas išaugo pusantro karto. Didžiausias kiekis – 96 tūkst. m³ įvežtas 2020 m. pirmą ketvirtį, tačiau antrą importuojamos padarinės medienos kiekis sumažėjo iki 71 tūkst. m³, o trečią iki 52 tūkst. m³. Didžiąją apvaliosios medienos importo dalį sudarė popiermedžiai.

Bendras importo augimas susijęs su metų pradžioje aktyviai vykusiu importu iš Baltarusijos. Per 2020 m. tris ketvirčius iš šios valstybės įvežta 91 tūkst. m³ apvaliosios medienos, kai 2019 m. pirmą pusmetį padarinė mediena nebuvo įvežta visai, o trečią importuota tik 1,7 tūkst. m³ apvaliosios medienos. Šiais metais daugiau nei pusė (57 tūkst. m³) apvaliosios medienos įvežta pirmą ketvirtį. Antrą ketvirtį importas sumažėjo iki 26 tūkst. m³, o trečią – iki 8,2 tūkst. m³. Lapuočių apvaliosios medienos per 2020 m. tris ketvirčius importuota 58 tūkst. m³, tačiau iš šio kiekio trečią ketvirtį – tik 8,1 tūkst. m³. Spygliuočių medienos nuo metų pradžios įvežta 33 tūkst. m³, tačiau trečią ketvirtį jos importas praktiškai nevyko. Per šį laiką įvežta 0,1 tūkst. m³ apvaliosios medienos.

Iš Lenkijos importuoti tik spygliuočių rąstai. Per tris ketvirčius jų įvežta 82 tūkst. m³, t. y. praktiškai tiek pat kiek ir prieš metus (86 tūkst. m³). Daugiausia importuota rąstų: antrą ketvirtį jų įvežta 32 tūkst. m³, tačiau trečią ketvirtį importas sumažėjo iki 26 tūkst. m³.

Importas iš Latvijos, priešingai nei iš Lenkijos, antrą ketvirtį sumažėjo (8 tūkst. m³), o trečią – išaugo (13 tūkst. m³). Iš šios šalies daugiausiai vežti lapuočių rąstai: iš viso įvežta 32 tūkst. m³ apvaliosios medienos, t. y. 21 proc. mažiau nei 2019 m.

Importas iš Rusijos antrą ketvirtį buvo sumažėjęs iki 3,5 tūkst. m³, bet trečią – įvežami kiekiai padidėjo iki 4,3 tūkst. m³. Iš viso įvežta 12 tūkst. m³ apvaliosios medienos, t. y. pusantro karto daugiau nei 2019 m. Šiemet ir pernai iš Rusijos importuota daugiausia beržo apvalioji mediena.

Pjautinė mediena

Eksportas. Per tris 2020 m. ketvirčius eksportuota 933 tūkst. m³ pjautinės medienos, t. y. 11 proc. daugiau nei 2019 m. Trečią ketvirtį išvežta 314 tūkst. m³, o tai 1 proc. mažiau nei antrą. Spygliuočių pjautinės medienos trečią ketvirtį eksportuota 264 tūkst. m³ arba 2 proc. mažiau nei antrą. Jos per tris ketvirčius išvežta 772 tūkst. m³ arba 19 proc. daugiau nei 2019 m. Tačiau pjautinės lapuočių medienos eksportas trečią ketvirtį, palyginus su antru, išaugo 3 proc. iki 51 tūkst. m³. Per tris 2020 m. ketvirčius šio produkto išvežta 161 tūkst. m³ arba 17 proc. mažiau nei 2019 m.

Trečią 2020 m. ketvirtį spygliuočių pjautinės medienos eksportuotojai daugiau savo produkcijos nukreipė į Jungtinės Karalystės rinką, kur parduota 37 tūkst. m³, arba beveik dvigubai daugiau nei antrą ketvirtį. Iš viso per metus į šią šalį išvežta 69 tūkst. m³, o tai yra 31 proc. mažiau nei 2019 m. Kinija ir toliau išliko pagrindine spygliuočių pjautinės medienos eksporto rinka, nors į ją išvežamos medienos kiekis sumažėjo. Trečią ketvirtį į šią šalį eksportuota 39 tūkst. m³ pjautinės medienos arba 29 proc. mažiau nei antrą. Per tris 2020 m. ketvirčius Kinijos rinkoje parduota 138 tūkst. m³ pjautinės medienos. Eksportas į Pietų Korėją sumažėjo nuo 14 tūkst. m³ (II ketvirtį) iki 9 tūkst. m³ (III ketvirtį). Nepaisant to, nuo metų pradžios parduota 36 tūkst. m³ arba 3 proc. daugiau nei 2019 m. Trečią ketvirtį pjautinės medienos pardavimai Prancūzijos rinkoje sumažėjo iki 15 tūkst. m³. Per 2020 m. tris ketvirčius į šią šalį išvežta 67 tūkst. m³ produkcijos. Spygliuočių pjautinės medienos pardavimai Vokietijos rinkoje trečią ketvirtį išaugo iki 20 tūkst. m³, o nuo metų pradžios eksportuota 53 tūkst. m³ medienos. Latvijos rinkoje parduota atitinkamai 24 tūkst. m³ ir 52 tūkst. m³, o Saudo Arabijoje – 16 tūkst. m³ ir 45 tūkst. m³ spygliuočių pjautinės medienos.

Pagrindine pjautinės lapuočių medienos rinka ir toliau išliko Vokietija. Pardavimai šioje šalyje trečią ketvirtį sumažėjo iki 18 tūkst. m³. Iš viso lapuočių medienos išvežta 63 tūkst. m³ arba 11 proc. mažiau nei 2019 m. Dar labiau mažėjo eksportas į Nyderlandus, kur per tris ketvirčius parduota 11 tūkst. m³ pjautinės medienos arba 22 proc. mažiau nei 2019 m. Trečią ketvirtį eksportas į šią šalį išaugo iki 6,8 tūkst. m³. Iš viso ten išvežta 17 tūkst. m³ pjautinės medienos arba 24 proc. daugiau nei 2019 m. Trečią ketvirtį eksportas į Kiniją išaugo iki 5,2 tūkst. m³. Nuo metų pradžios lapuočių pjautinės medienos į šią šalį išvežta 7,4 tūkst. m³.

Importas. Per tris 2020 m. ketvirčius pjautinės medienos importuota 1001 tūkst. m³, arba 4 proc. daugiau nei 2019 m. Bendrą importo augimą nulėmė didesni įvežti spygliuočių medienos kiekiai. Šios medienos importas išaugo 6 proc. iki 888 tūkst. m³. Lapuočių medienos importas mažėjo. Jos įvežta 113 tūkst. m³, t. y. 12 proc. mažiau nei prieš metus.

Iš Baltarusijos įvežta mediena sudarė 68 proc. bendro kiekio. Daugiausia importuota spygliuočių medienos – 654 tūkst. m³.

Medienos gaminių eksportas 2020 m. III ketv., EUR

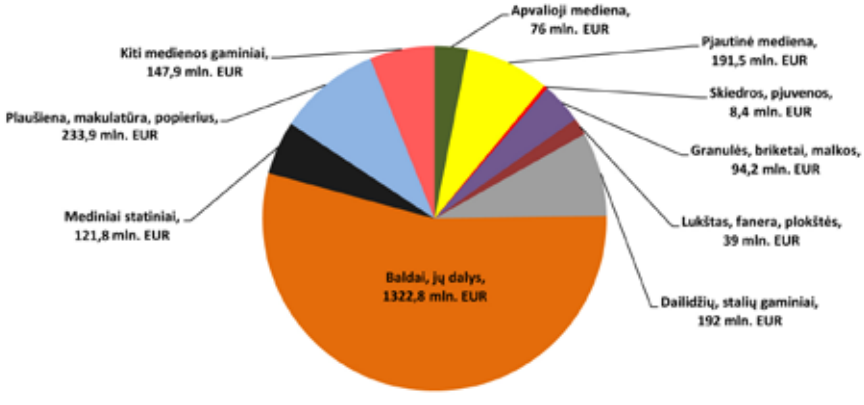

Medienos gaminių importas 2020 m. III ketv., EUR

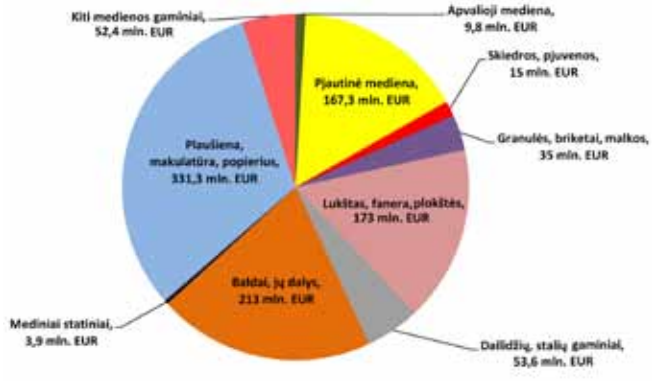

Per metus importas išaugo 11 proc. Trečią ketvirtį medienos įvežta 209 tūkst. m^3, kas yra 7 proc. mažiau nei antrą ketvirtį.

Spygliuočių medienos importas iš Rusijos trečią ketvirtį išaugo iki 41 tūkst. m^3. Iš viso įvežta 101 tūkst. m^3 medienos, t. y. 3 proc. daugiau nei prieš metus.

Antrą ketvirtį sumažėjęs spygliuočių medienos importas iš Latvijos, trečią ketvirtį išaugo iki 28 tūkst. m^3. Iš viso iš Latvijos įvežta 77 tūkst. m^3 (14 proc. mažiau nei prieš metus).

Pagrindine pjautinės lapuočių medienos tiekėja buvo Ukraina, iš kurios per tris ketvirčius įvežta 30 tūkst. m^3. Ilgą laiką mažėjęs importas pradėjo po truputį augti. Trečią ketvirtį įvežta 9,7 tūkst. m^3 medienos. Importas iš kitų valstybių augo dar sparčiau. Iš Rusijos trečią ketvirtį importas, palyginti su antru, išaugo 39 proc. iki 9,6 tūkst. m^3. Nuo metų pradžios įvežta 25 tūkst. m^3 šios medienos. Importas iš Baltarusijos, palyginti su antru ketvirčiu, išaugo pusantro karto iki 9,3 tūkst. m^3. Per tris ketvirčius įvežta 22 tūkst. m^3 medienos.

Ąžuolo medienos per tris ketvirčius importuota 47 tūkst. m^3. Beveik pusė šio kiekio – 22,5 tūkst. m^3 įvežta iš Ukrainos. Iš Lenkijos ir Rusijos įvežta atitinkamai 12,0 tūkst. m^3 ir 6,4 tūkst. m^3 šios medienos.

Per pusmetį buko medienos importuota 1,6 tūkst. m^3. Iš Vokietijos jos įvežta 0,7 tūkst. m^3, Ukrainos – 0,6 tūkst. m^3, o Lenkijos - 0,2 tūkst. m^3. Per tris ketvirčius įvežtas ąžuolo ir buko medienos kiekis, palyginus su 2019 m., sumažėjo ketvirtadaliu.

Medienos drožlių plokštė

Eksportas. Medienos drožlių plokščių per tris 2020 m. ketvirčius eksportuota 28,5 tūkst. m^3 arba 6 proc. daugiau nei 2019 m. Antrą ketvirtį plokščių eksportas buvo pasiekęs pastarųjų metų minimumą – 6,9 tūkst. m^3, bet trečią ketvirtį jis išaugo iki 12,7 tūkst. m^3. Orientuotų skiedrų plokščių (OSB) tiek šiais metais, tiek 2019 m., eksportuota po 1,9 tūkst. m^3.

Pagrindinė plokščių eksporto rinka šiemet išliko Lenkija, kur parduota 18,5 tūkst. m^3 produkcijos arba 65 proc. bendro kiekio. Eksportas į Lenkiją, lyginant su II ketvirčiu išaugo dvigubai iki 8,0 tūkst. m^3. III ketvirtį suaktyvėjo eksportas į Švediją, kur parduota 0,9 tūkst. m^3 plokščių. III ketvirtį gerokai daugiau (0,8 tūkst. m^3) jų parduota ir Rusijos rinkoje. Nežymiai padidėjo pardavimai ir Latvijos rinkoje – 0,7 tūkst. m^3, tačiau į Estiją išvežtas kiekis – 0,8 tūkst. m^3 buvo mažesnis nei II ketvirtį.

Importas. Medienos drožlių plokščių importas per tris 2020 m. ketvirčius, lyginant su 2019 m., išaugo 13 proc. iki 422 tūkst. m^3. Trečią ketvirtį įvežtas kiekis (177 tūkst. m^3) pilnai kompensavo importo sumažėjimą antrą ketvirtį. Orientuotų (OSB) plokščių per tris ketvirčius įvežta 67 tūkst. m^3, o 26 tūkst. m^3 trečią ketvirtį. OSB plokščių importuota daugiausia iš Latvijos ir Lenkijos (89 proc.).

Per metus iš Latvijos importuota 36 tūkst. m^3 arba 34 proc. daugiau plokščių nei 2019 m. Iš šio kiekio 14,3 tūkst. m^3 įvežta trečią ketvirtį. Lenkiškos produkcijos per atitinkamą laikotarpį įvežta 8,6 tūkst. m^3. Per tris ketvirčius plokščių įvežta 24 tūkst. m^3 arba 6 proc. daugiau nei 2019 m.

Kitų medienos plokščių trečią ketvirtį daugiausiai importuota iš Latvijos (55 tūkst. m^3). Iš šios šalies per tris ketvirčius įvežta 130 tūkst. m^3 plokščių arba 6 proc. daugiau nei 2019 m. Importas iš Lenkijos išaugo 29 proc. Trečią ketvirtį įvežtas kiekis siekė 31 tūkst. m^3 ir buvo mažesnis nei iš Baltarusijos (33 tūkst. m^3). Iš viso iš Baltarusijos importuota 73 tūkst. m^3 plokščių arba 2 proc. mažiau nei 2019 m. Trečią ketvirtį iš Rusijos įvežta 26 tūkst. m^3 plokščių. Per tris ketvirčius jų įvežta 50 tūkst. m^3, kas yra 84 proc. daugiau nei 2019 m.

Baldai

Eksportas. 2020 m. per tris ketvirčius iš Lietuvos baldų eksportuota už 1323 mln. Eur, t. y. už 2 proc. mažesnę sumą nei 2019 m. Mažėjimą nulėmė kovo-gegužės mėnesiai. Birželį eksportas atsigavo, bet antrą ketvirtį eksportuotų baldų vertė, palyginti su 2019 m., buvo 16 proc. mažesnė. Trečią 2020 m. ketvirtį eksportas toliau augo, o išvežtų baldų vertė pasiekė 503 mln. Eur ir buvo 9 proc. didesnė nei 2019 m. Trečią ketvirtį medinių baldų pardavimai užsienio rinkose taip pat augo, o jų vertė pasiekė 316 mln. Eur ir buvo 10 proc. didesnė nei 2019 m. Per tris ketvirčius šios produkcijos išvežta už 804 mln. Eur (2019 m. – 828 mln. Eur).

2020 m. trečią ketvirtį, lyginant su antru, eksportas į Švediją padidėjo 9 proc. Per tris mėnesius šios šalies rinkoje baldų parduota už 76 mln. Eur. Nuo metų pradžios Švedijoje baldų parduota už 223 mln. Eur arba už tą pačią sumą kaip 2019 m. Trečią ketvirtį, palyginti su antru, eksportas į Vokietiją išaugo 24 proc. – iki 56 mln. Eur. Per tris ketvirčius jų parduota už 155 mln. Eur arba už 6 proc. didesnę sumą nei 2019 m. Tokia pačia dalimi išaugo eksportas ir į Norvegiją: nuo metų pradžios baldų parduota už 117 mln. Eur. Iš šios sumos už 43 mln. Eur – trečią ketvirtį. Didžiausias pardavimų šuolis 2020 m. trečią ketvirtį buvo Jungtinės Karalystės rinkoje, kur eksportas nuo 20 mln. Eur antrą ketvirtį padidėjo iki 47 mln. Eur. Nepaisant tokio spartaus augimo pardavimai trečią ketvirtį buvo nežymiai mažesni nei 2019 m. Per tris ketvirčius baldų eksportuota už 107 mln. Eur arba už 20 proc. mažesnę sumą nei 2019 m. Danijos rinkoje per tris ketvirčius baldų parduota už 102 mln. Eur arba už 8 proc. didesnę sumą nei 2019 m. Eksportas į Nyderlandus atitinkamai išaugo 13 proc. iki 77 mln. Eur. JAV baldų parduota už 80 mln. Eur arba 3 proc. mažesnę sumą nei 2019 m. Pardavimai Rusijoje sumažėjo 9 proc. ir siekė 59 mln. Eur.

Trečią ketvirtį mediniai baldai sudarė 63 proc. bendros baldų eksporto vertės. Didžiausią dalį (net 96 proc.) jų eksportuota į Ispaniją. Jungtinės Karalystės rinkoje jie sudarė 86 proc. pardavimų, Lenkijos – 82 proc., Švedijos ir Norvegijos – kiek daugiau nei pusę. Santykinai mažiausiai medinių baldų parduota Danijoje (jie sudarė tik 31 proc. eksportuotų baldų vertės).

Importas. Per 2020 m. tris ketvirčius baldų importas, lyginant su tuo pačiu 2019 m. laikotarpiu, sumažėjo tik 1 proc. ir siekė 213 mln. Eur. Baldų importas antrą ketvirtį sumažėjo iki 60 mln. Eur. Trečią 2020 m. ketvirtį jis išaugo iki 75 mln. Eur, bet buvo mažesnis nei 2019 m. (78 mln. Eur). Medinių baldų per tris ketvirčius įvežta už 80 mln. Eur, t. y. už 4 proc. mažesnę sumą nei 2019 m. Trečią ketvirtį šios produkcijos importas išaugo iki 31 mln. Eur.

2020 m. per tris ketvirčius baldų iš Lenkijos importuota už 56 mln. Eur, o jų vertė jau viršijo 2019 m. sumą – 55 mln. Eur. Trečią šių metų ketvirtį baldų iš Lenkijos įvežta už didžiausią sumą 21 mln. Eur. Trečią ketvirtį importas iš Italijos išaugo iki 10 mln. Eur, bet vis dar buvo dešimtadaliu mažesnis nei prieš metus. Iš viso šiais metais baldų iš Italijos įvežta už 27 mln. Eur arba 4 proc. mažiau nei 2019 m.

Importas iš Vokietijos augo iki 7,4 mln. Eur, bet dar nepasiekė 2019 m. apimčių (7,7 mln. Eur). Iš viso iš šios šalies baldų įvežta už 20 mln. Eur, kas yra 5 proc. daugiau nei 2019 m. III ketvirtį baldų iš Kinijos įvežta už 4,9 mln. Eur, t. y. 4 proc. didesnę sumą nei 2019 m. Iš viso iš Kinijos baldų įvežta už 16 mln. Eur arba už tokią pačią sumą kaip ir prieš metus. Importas iš Švedijos (14 mln. Eur) buvo dešimtadaliu mažesnis nei per tris 2019 m. ketvirčius. Dar labiau, net 41 proc., sumažėjo importas iš Estijos. Pirkimai iš šios šalies pradėjo mažėti dar prieš karantino įvedimą. Per tris 2020 m. ketvirčius baldų iš Estijos išvežta už 8,2 mln. Eur.

Kiekvieni nauji metai atneša
naujus tikslus, idėjas ir viltis.
Sveikindami su Šv. Kalėdom
ir Naujaisiais metais,
linkime visa tai įgyvendinti.
Tebūnie ateinantys metai
dosnūs Jums prasmingais darbais,
turtingi sėkme ir laime.

LMPF Taryba

Informacija apie supirkimo kainas ir sąlygas internete **www.likmere.lt**
telefonais **8 340 60054**, **8 687 51927**, el. paštu **info@likmere.lt**

Dideliais kiekiais
SUPERKAME BERŽO RĄSTUS
nuo 16 cm skersmens

LIKMERĖ

Kalėdų šventės – puiki proga Lietuvos istorijos ir miškų mylėtojams atverti vartus į gamtos bei žaliaskarių gojų pasaulį ir paklaidžioti Sūduvos girių takais.

Nudžiuginkite savo artimą žmogų, bičiulį ar kolegą šia kalėdine kelione per knygos „SŪDUVOS GIRIOS“ puslapius. Palinkėkime, kad kelionė per ją taptų realiu žygiu po istorines vietas.

miskininkas.eu@gmail.com
www.miskininkas.eu

.miskininkas.eu

MIŠKO AUKCIONAS

Miškų ir medienos prekybos platforma.
Parduok brangiau!

baltoji banga

STIPRIAUSI LIETUVOJE 2018 - 2019

FSC www.fsc.org FSC® C157248 The mark of responsible forestry

www.miskoaukcionas.lt

UAB „PGM TECHNIKA“
Plento g. 6, Užliedžiai,
54305 Kauno r.

www.pgmtechnika.lt

Tel. 8 683 24140 (Aidas)
El. paštas info@pgmtechnika.lt

Tel. 8 656 82777 (Darius)
El. paštas darius@pgmtechnika.lt

Tel. 8 607 77723 (Renaldas)
El. paštas renaldas@pgmtechnika.lt

PATIRTIS + INOVACIJA = PROVERŽIS

PADANGOS
SU IŠSKIRTINIU PROTEKTORIUMI
laukuose, keliuose ir miškuose

ŽODIS SKAITYTOJUI

Norėjau geriau. Bet bus, kaip visada.

Įkvėptas velykinio savo rašinėlio sėkmės (nesikuklinu ir siūlau jį dar kartą paskaityti), kurpiau rožinius planus ir kalėdiniam. Bet, kaip žinia, nabagas žmogelis strateguoja, o šelmis, gerasis Dievulis šypsosi į ūsą. Darbščioji žiniasklaida, išvarginta pandemijos, man kūrybinio įkvėpimo nušvitimus sukeliančias gamtines temas nukišo į apatinio stalčiaus tolimąjį kampą. O čia ir antrasis karantinas, dar rūstesnis už pirmąjį. Prie Vilnelės ir Neries Vilniaus miestelyje mažoka kvadratinių metrų saugiam bendravimui su gamta, o mano pamėgtieji miškai aplink Vilnių, lyg tyčia, stūkso ten, kur aš dar nespėjau įsigyti nevežiojamo turto. Sodyba? Toloka...

Negi dėl užgaidos sutikti ten žebenkščiukę ar tą seną raganą ožką varginsi net trijų savivaldybių pareigūnus, kaišiodamas jiems ne savo nuosavybės dokumentą dar ir su senu santuokos liudijimu. Kaip jau esu išpažinęs, valdžią ir jos parėdimus aš gerbiu. Nors gali būti, kad ji, valdžia, net ne nuo Dievo. O šita valdžia, prisipažinsiu, man netgi arčiau dūšios, negu ankstesnė(s).

Visų pirma, neįmanoma nemėgti premjerės, kuri lyg žirnius žarsto šauniausio pasaulio kareivio Šveiko išminties perlus! Visų antra - moteriška valdžia man labai gerai pažįstama jau beveik keturias dešimtis metų. Todėl aš ramus. Išgyvensiu. Kalėdų rytą pasitikau prie lango, kartu su pilkvarne, įsikūrusia ant šakos ir tykančia nugvelbti šalia lango zylėms ir žvirbliams pakabintą kukulį. Tas langas penktame aukšte – puiki vieta ne tik kaimynų, kiemo paukščių ir kačių elgsenos studijoms. Per jį – saulėlydžiai virš vakarinio Vilniaus pakraščio nenusileidžia palangiškiams, o šalia stovinčio šešiolikaaukščio viršutiniai langai lyg puikiausi veidrodžiai atspindi saulėtekių žaras rytinės Vilniaus pusės padangėje.

Na šiemet Kalėdų rytą Pašilaičiuose saulė nepražydo, bet noras paskutiniame šių metų žodyje Jums parašyti ką nors gražaus, gero ir dvasingo vis tiek kirbėjo. Deja, žiūrint į tautiečių taip nemylimą cepelininį tėviškės dangų, atmintį šildė tik prisiminimai apie didįjį, lietuvišką išganytojo atėjimo laukimo simbolį – silkę ant vakarykščio kūčių stalo. Silkė tikrai buvo gera. Tokia gera, kad net Užkalniui būtų įtikusi. Ne veltui paskutines advento dienas praleidau ne rarotų klausydamas, o guglindamas. Sužinojau šimtą trisdešimt septynis sūrios žuvelės paruošimo būdus, keliolika jos pašvinkimo požymių ir išklausiau paties Unikausko patarimus, ką daryti, kad ko nors sau neprisidaryti...

Čia suskambo ant palangės numestos planšetės skambutis ir per visą jos ekranėlį išsišiepė mano mažoji anūkė. Seneli! Seneli! Aš mačiau vombatą, kengūrą ir vaaa toookią gyvatę!!! Kalėdų rytą saulė pražydo.

Malonaus rimto straipsnio skaitymo ir sveikų Naujųjų.

Eugenijus TIJUŠAS

P. S. ▪ Nieko naujo nepasakysiu, bet vis tiek priminsiu. Kam yra tekę laukti nakties pabaigos, tie žino: tamsiausia būna prieš brėkštant. ▪ Mano anūkė Kalėdas sutiko pietvakarių Australijoje. Nei vombatas, nei kengūra, nei gyvatė jai neprisisapnavo. ▪ Nežinantiems: rarotos – ankstyvos rytinės mišios advento metu.

Rašyti apie lūšių skaičių pas mus nepopuliaru. Po knygos „Lietuvos fauna. Žinduoliai" išleidimo per trisdešimt metų nepasirodė nei vienas mokslinis straipsnis, o ir populiarius suskaičiuoti nebūtų sunku. 2004 metais, paskelbus dalinės vilkų ir lūšių apskaitos rezultatus, kilęs triukšmas netikėtai nukrypo į vilkus, nors galima buvo atkreipti dėmesį į katastrofiškai blogėjančią lūšies situaciją. Juk informacija apie gyvūnų skaičių ir jų paplitimą yra būtina bet kurios rūšies apsaugai.

Dėl besniegių žiemų, kaip ir vilkų apskaitai, nuo 2014 metų pabaigos Gamtos tyrimų centro Žinduolių ekologijos laboratorija rinko duomenis apie stebėtas lūšis. Metodo esmė – visus metus fiksuojami lūšių ir jų veiklos žymių stebėjimai. Daugiau kaip 200 stebėtojų per 2015–2018 metus atsiuntė 206 pranešimus apie 278 lūšių registraciją (94 kartus buvo stebėti gyvūnai, kitais atvejais rasti pėdsakai, grobio liekanos ir kiti lūšių buvimo įrodymai). Svarbiausia išvada – parodyta, kad lūšių populiacija Lietuvoje gausėja. Šie duomenys tapo pagrindu sumažinti rūšiai grėsmės lygį naujoje Raudonojoje knygoje.

Visoje Europoje didėjant stambiųjų plėšrūnų skaičiui, jų paplitimas apima naujas teritorijas, šie gyvūnai neišvengiamai gyvena antropogenizuotame landšafte ir už saugomų teritorijų ribų. Didžiausios lūšių populiacijos yra Skandinavijos šalyse ir europinėje Rusijos dalyje, kitose arealo vietose populiacijos fragmentuotos, neretai nukenčia nuo brakonieriavimo, yra nepalankiai vertinamos visuomenėje. Lietuvos lūšys priskiriamos Baltijos populiacijai, kuri apima Estiją, Latviją, Lietuvą ir Lenkiją (anksčiau šiai populiacijai dar buvo priskiriamos Ukrainos, Baltarusijos ir europinės Rusijos dalies lūšys). Baltijos populiacijoje priskaičiuojama 1500–2000 lūšių, iš kurių tik apie 10 proc. aptinkama fragmentuotose Lietuvos ir Lenkijos populiacijose. Šiose šalyse lūšys yra saugomos, Lietuvoje jos nemedžiojamos nuo 1979 metų, nuo 2000-ųjų – įrašytos į Raudonąją Knygą.

Lūšių paplitimo kitimas po 1995: du dešimtmečiai buvo nepalankūs

Duomenys apie lūšių paplitimą buvo renkami skirtingais metodais. 1995–1999 metais paplitimo duomenys buvo surinkti rengiant Lietuvos žinduolių atlasą. 2000–2005 metais paplitimas įvertintas apklausiant miškininkus visose girininkijose, 2006–2012 metais – pagal visoje Lietuvoje vienu metu vykdomas pėdsakų apskaitas sniege. Lūšių paplitimas nuolatos siaurėjo, nuo 85 girininkijų 1999 metais iki 60–64 girininkijų 2002–2005 m. (2003 metais lūšys buvo stebėtos tik 47 girininkijose). Didžioji dalis populiacijos buvo aptinkama Lietuvos šiaurės-rytų dalyje, visur kitur buvo stebimi tik pavieniai individai. Lūšys gyveno ne miškingiausiuose rajonuose (1 pav.).

2006–2008 paplitimas tapo dar labiau fragmentuotas netgi didžiąją populiacijos dalį priglaudusiuose miškuose. 2006 metais lūšys buvo aptinkamos 33, 2007 – 20, 2008 metais – tik 16 girininkijų. Pastarieji metai lūšims buvo kritiniai. 2007 m. du kartus atliktos apskaitos metu pirmąją dieną užregistruotos 26, antrąją – 23 lūšys. Iš 685 apskaitos anketų įvertinta, kad lūšių apgyventi masyvai buvo tik du – Biržų giria ir Taujėnų–Užulėnio miškai, visur kitur lūšys laikėsi pavieniui. Lūšių vados nustatytos irgi tik dviejose vietose – Biržų girioje (Spalviškių arba Būginių girininkijoje) ir Taujėnų miškuose (Balelių girininkijoje). Pagal šiuos duomenis apibendrintai lūšies populiacijos būklė Lietuvoje buvo įvertinta kaip „nykstanti rūšis su nepastoviu gausumu, esanti arealo pertrūkio vietoje (pakraštyje)".

Lūšių iš tikrųjų padaugėjo

LINAS BALČIAUSKAS, LAIMA BALČIAUSKIENĖ, JOHN A. LITVAITIS, EUGENIJUS TIJUŠAS

VYTAUTO KNYVOS nuotrauka

Iki 2010-ųjų paplitimas apėmė 25, 2011 metais – 41, 2012 metais – 37 girininkijas. Nors apie lūšių paplitimą duomenų 2013–2015 metais nėra, nes dėl sniego dangos nebuvimo nevyko apskaitos, galima spėti, kad tai buvo tas laikotarpis, po kurio populiacija pradėjo augti. Iš pradžių naujų lūšių radimviečių buvo stebima Lietuvos šiaurės rytų ir centrinėje dalyje, vėliau – miškinguose pietų ir vakarų Lietuvos rajonuose (2 pav.).

2015–2018 metų duomenys parodė, kad lūšių paplitimas padidėjo iki 77 girininkijų (3 pav.). Pavienės radimvietės išsiplėtė iki apgyventų miškų klasterių Lietuvos centro, vakarų, pietų ir pietvakarių, šiaurės rytų dalyse, sumažėjo arealo fragmentacija. Pavienės lūšys stebėtos 161 kartą, 26 kartus tai buvo pora arba patelė su jaunikliu, 11 atvejų stebėtos trys lūšys, 4 kartus – po keturias, ir du kartus – po penkias lūšis (4a pav.). Vienas iš penkių individų stebėjimų buvo stebėjimo kameros įrašytas, visos penkios lūšys sekė viena kitą snygio metu.

Lūšių skaičiaus perspektyvos

2003 m. suskaičiuota tik 19, 2004 m. – 32 lūšys. Apskaitų sniege duomenimis 2007 m. Lietuvoje gyveno 30, 2010 m. – 40, 2011 m. – 50 ir 2012 m. – 60 lūšių. 2015–2018 m. visus metus trunkančių stebėjimų rezultatai rodo, kad lūšių padaugėjo keturis kartus: 2018 m. buvo suskaičiuota 162 lūšys. Žymiai (iki 46) išaugo ir veisimosi atvejų skaičius (4b pav.). Tai konservatyvus įvertis, nes 10×10 km gardelės kvadrate per keturis

1 pav. Lūšių paplitimas 1999–2005 metais (1999 m. žemėlapis sudarytas 10×10 km gardelės pagrindu, kiti – pagal lūšių ir jų veiklos žymių registraciją girininkijose).

2 pav. Lūšių paplitimas 2006–2012 metais pagal apskaitų sniege duomenis

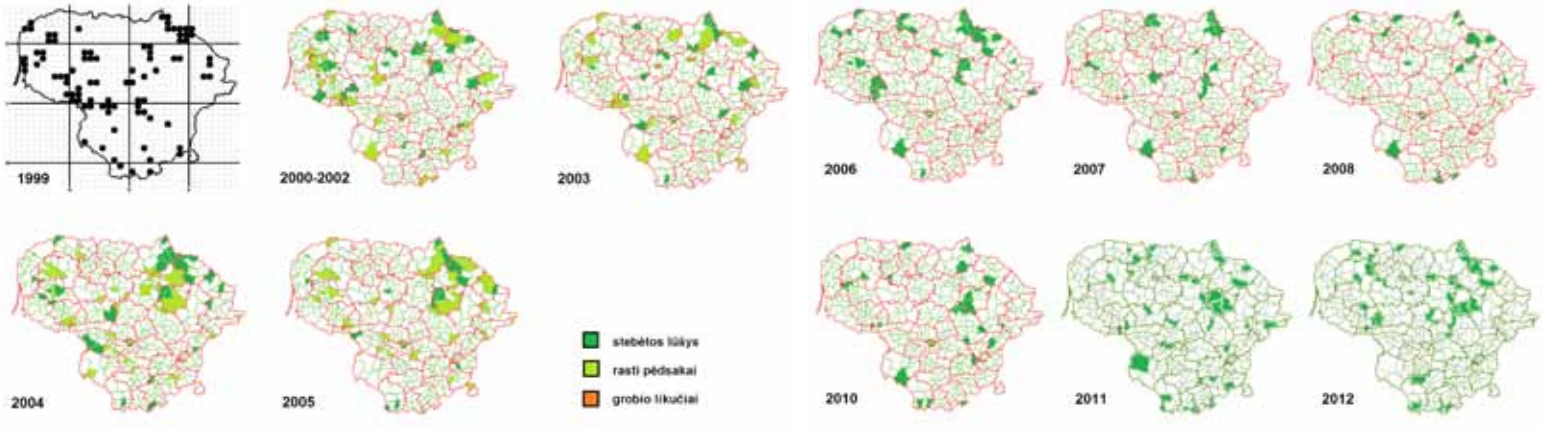

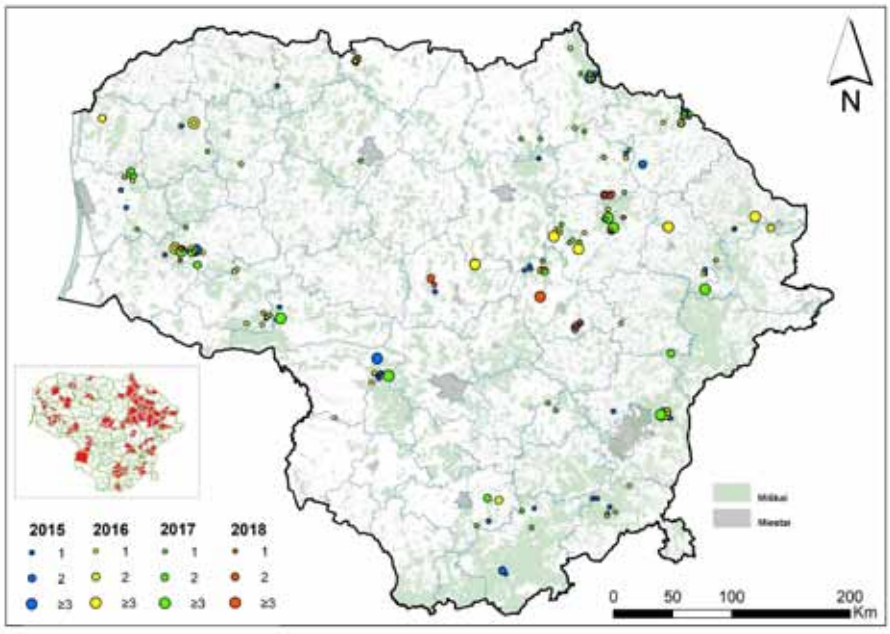

3 pav. Lūšių paplitimas 2015–2018 metais ir stebėtų gyvūnų skaičius. Apgyventų girininkijų skaičius matomas intarpe.

tyrimo metus buvo imama tik viena registracija, atmetant visus pasikartojimus. Pėdsakų apskaita sniege, atlikta 2018 m. ir 2019 m. rodo, kad lūšys gyvena ir ten, iš kur stebėjimų duomenų nesulaukėme. Su Aplinkos ministerijos inicijuotos pėdsakų apskaitos duomenimis galima susipažinti Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos tinklapyje, tačiau jame apibendrinimų dar nėra, t. y. lūšių skaičius nenurodomas.

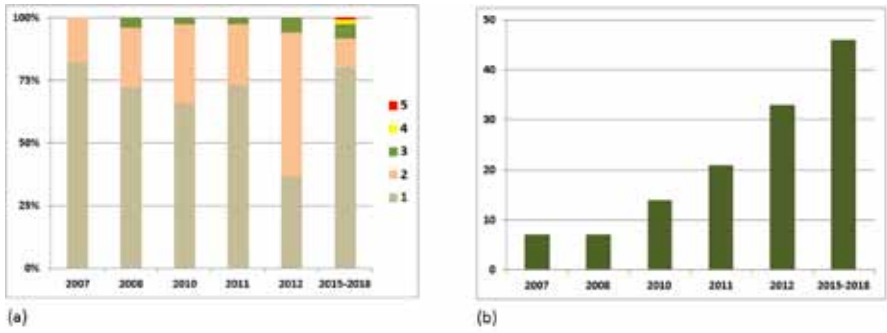

4 pav. Stebėtų individų skaičius (a) ir veisimosi atvejų skaičius (b) 2007–2018 metais

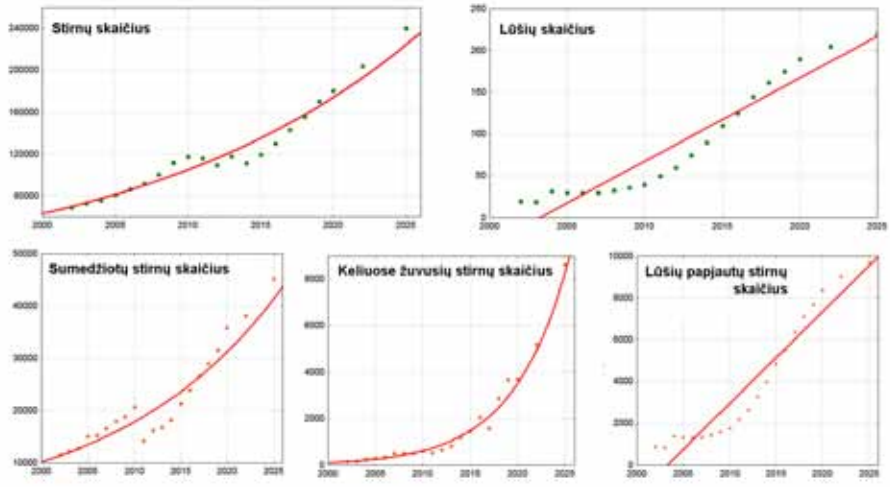

5 pav. Stirnų ir lūšių skaičiaus bei stirnų mirtingumo dėl įvairių veiksnių prognozė iki 2025 m.

Skirtingai nuo vilkų, lūšių skaičiaus augimo Lietuvoje sulėtėjimo tikimybė yra didesnė, nes individualus šio plėšrūno plotas yra didelis, kaimyninėse šalyse kartais net viršijantis, šimtą kvadratinių kilometrų. Tai reiškia, kad Lietuvoje lūšių skaičius kažin ar bus didesnis kaip 200–250.

Lūšys medžioja įvairų grobį ir per dieną suėda 1–2 kilogramus mėsos. Nors ir pajėgdamos įveikti tauruųjį elnią, lūšys daugiausia minta stirnomis (ten, kur jų yra), o Skandinavijos šalyse pridaro žalos puldinėdamos laisvai kalnuotose vietovėse laikomas avis. Naudodami regresinę analizę, pamodeliavome lūšių skaičiaus kitimą ir jų poveikio dydį, lyginant su kitais, stirnų populiaciją keičiančiais veiksniais – medžiokle ir žuvimu keliuose (5 pav.).

Andren ir Liberg (2015) duomenimis, suaugęs lūšies patinas per mėnesį vidutiniškai papjauna 4,8±1,30 stirnos, patelė su jaunikliais – 6,23±0,83 stirnos, pavienė patelė – 2,71±0,47 stirnos. Lenkijos ir Latvijos mokslininkų duomenimis, suaugę patinai populiacijoje sudaro 29 proc., suaugusios besidauginančios patelės 23 proc., nesubrendę individai 12 proc., jaunikliai – 35 proc. Iš šių duomenų galima sakyti, kad 100 lūšių per metus papjauna apie 4400 (3400–5400) stirnų.

Jei dabartiniai tiek lūšių, tiek stirnų, populiacijų pokyčiai bus panašūs ir artimiausioje ateityje, 2025 metais miškuose turėsime apie 240 tūkstančių stirnų ir 205 lūšis, kuriu grobiu taps apie 10 tūkstančių stirnų. Dar beveik 9000 stirnų bus suvažinėta. Stirnų sumedžiojimas gali pasiekti 45 tūkstančius, tačiau sumedžiotų stirnų procentas nuo apskaitos jau ilgai išlieka apie 17–19 proc. Lūšių grobio procentas nuo stirnų populiacijos išliktų 2015 metų lygmenyje, apie 4 proc., kiek žymiau didėtų keliuose suvažinėtų gyvūnų skaičius (5 pav.).

Galima manyti, kad būtent susidūrimų su stirnomis klausimas turėtų būti sprendžiamas pirmiausia, nes tai padaro materialinių nuostolių ir kelia pavojų važiuojantiems lengvaisiais automobiliais. Lūšių skaičiaus didėjimas, tuo pačiu ir jų apetitas, bus ribojami Lietuvos miškingumo.

Norime pasidžiaugti – medžiotojų, miškininkų ir kitų stebėtojų keturių metų stebėjimų rezultatai apibendrinti mokslinėje publikacijoje (Balčiauskas L., Balčiauskienė L., Litvaitis J. A., & Tijušas E. (2020). Citizen Scientists Showed a Four-Fold Increase of Lynx Numbers in Lithuania. Sustainability, 12(22), 9777). Atviros prieigos straipsnio nuoroda: *https://www.mdpi.com/2071-1050/12/22/9777.*

Dėkojame visiems, prisidėjusiems prie šio mokslinio straipsnio atsiradimo ir, tuo pačiu prie aiškesnio suvokimo apie dar nesenai nykstančios rūšies, lūšies, realesnio populiacijos statuso įvertinimą.

Vytautas Urnevičius

1922 10 20 – 2020 12 03

Eidamas 99-uosius metus gruodžio 3 d. mirė bene vyriausias amžiumi šalies miškininkas Vytautas Urnevičius.

Velionis buvo kilęs iš Vilkaviškio rajono Gižų seniūnijos Pagramdų kaimo, augo mokytojų šeimoje. Charakteringiausius asmenybės bruožus jis paveldėjo iš mokytoju dirbusio tėvo Felikso Urnevičiaus, kuris buvo ir savanorių laikraščio „Tėvų žemė“ redaktoriumi. Tai aiškios politinės pažiūros, drąsa jas reikšti, fizinė ištvermė. Tėvas už nepalankius straipsnius apie prezidentą A. Smetoną tarpukaryje buvo ištremtas į Rokiškio kraštą, kur liko gyventi ir po tremties. Dar žiauresnį likimą teko patirti Vytautui Urnevičiui – karas, kalėjimai, lageriai, tremtys, kankinimai ir patyčios, alinantis darbas, badas ir šaltis, tėvynės ilgesys ir viltis išlikti gyvam, sugrįžti...

Mokydamasis Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje, jis buvo skautu, vėliau tapo Lietuvos laisvės armijos nariu. Alytaus aukštesniojoje miškų mokykloje pradėtas miškininkystės studijas baigė 1941 m. jau Vilniuje. Jauną specialistą paskyrė girininku be girininkijos į Švenčionėlių miškų urėdiją, 1942 m. tapo Januliškio, 1943 m. – Kaltanėnų girininkijos girininku, 1944 m. – šios urėdijos urėdo pavaduotoju.

Deja, sėkmingai besidėliojant profesinei karjerai, pokaryje daugelį miškininkų, buvusių sąžiningais, dorais, drąsiais, patriotiškais, tuometinė gyvenimo tėkmė nunešė netikėtais vingiais į nežinią. Partizaninio karo pradžioje kautynėse žuvus pažįstamo kunigo broliui, jo artimųjų paprašytas Vytautas išdrįso kreiptis į vietinio saugumo padalinio viršininką, kad leistų žuvusįjį palaidoti kapinėse. Už tai prasidėjo apklausos, nepagrįsti kaltinimai, 1945 m. rugpjūčio pabaigoje Vytautą suėmė. Toliau sekė tardymai, grasinimai, verbavimas Utenos kalėjime, kankinimai Vilniaus saugumo kalėjime ir nuosprendis – įkalinimas 10 metų lageriuose ir 5 metai tremties. Bausmę atlikti išsiųstas į šiaurėje esančius Archangelsko, Velsko kalėjimus. Juose karcerius keisdavo alinantis darbas prie sunkių darbų pelkėse, miškuose, šachtose, net vandenyje. Naktimis sapnavosi, gal kada gaus nors žolių viralo. Organizmas taip išseko, kad 1947 m. žiemą svėrė vos 45 kg. Toliau sekė lageriai Sibire, Taišete, Omske ir Karagandoje. Kai 1958 m. leido Vytautui grįžti į Lietuvą, Rokiškio geležinkelio stotyje laukiantis tėvas nepažino sūnaus.

Kur glaustis buvusiam politiniam kaliniui? Laimei, kitame Lietuvos pakraštyje tuometinis Druskininkų miškų ūkio direktorius D. S. Ščiučkin suprato Vytauto padėtį ir priėmė į Druskininkų girininkiją miško techniku. Čia atsiskleidė Vytauto Urnevičiaus meniniai medžio meisterystės gebėjimai, susilaukė įvertinimo jo pagaminti originalūs lauko baldai iš kreivuolių medžių, papuošę Kunabalio miško daigyną. 1972 m. jį pakviečia dirbti naujai įkurtame miškininkystės EPKT biure inžinieriumi, vėliau – miško rekreacinių įrenginių aikštelės viršininku. Taip Druskininkuose atsirado poilsiautojų pamėgtas „Saulės takas“, dviratininkų trasa bei buvo parengta apie 20 rekreacinių projektų, įrenginių poilsiui ir Alytaus, Prienų, Trakų, Vilniaus, Nemenčinės miškų ūkiuose bei Vilniaus mieste.

V.ytauto Urnevičiaus parengti rekreaciniai projektai buvo įgyvendinami jautriose gamtai kraštovaizdžio vietovėse, todėl jų autoriui reikėjo gerai ištyrinėti aplinką, apgalvotai kurti poilsiui skirtus takus, kitus objektus. Paminėtinas išskirtinis jo projektas Druskininkuose – „Alkos“ kavinė, pastatyta pušynų apsuptyje prie tvenkinio. Ji žavi kavinės lankytojus, architektus, menininkus ne tik pagonišku pavadinimu, tinkamai parinkta vieta, bet ir Vytauto išmoningai sukurtu vidaus interjeru iš medžių kreivuolių, gumbų, šakų, šaknų. Originalus ir jo kūrybinis darbas Raigardo slėnio viršutinėje salpoje, prie Švendubrės, skirtas tremties kančioms atminti.

Meniškos sielos miškininkas savo darbais išreiškė jo ir kitų patirtas pokario negandas ir kančias bei suteikė daug džiaugsmo gamtą mylintiems žmonėms. Toks buvo ir liks miškininkų atmintyje Vytautas Urnevičius.

Amžinam poilsiui jis išlydėtas į Rokiškio rajono Žiobiškio parapijos kapines, kur ilsisi ir jo tėvai.

Reiškiame gilią užuojautą velionio artimiesiems.

Lietuvos miškininkų sąjunga

Aktualijos

V. KAUBRĖ, R. VASILIAUSKAS. Siekiame būti sėkmingai veikiančia, atvira visuomenei, darbuotojus branginančia įmone, I-6;
Ar užteks ryžto susitelkti atgimimui?, II-6;
N. KUPSTAITIS. Aplinkos ministerijoje atkurta Miškų politikos grupė, I- 9;
V. TREPĖNAITIS. Diskusija Prezidentūroje apie miškų politiką: „Lietuvos miškai po 2020 metų“, III-6;
V. KAUBRĖ. Visi susitelkėme tam, kad užtikrintume mūsų įmonės veiklos stabilumą, III-10;
V. VERBYLA. Lietuvos miškininkų sąjunga tęsia veiklą, IV-5;
V. VERBYLA. Lietuvos miškininkų sąjunga – mylinčių miškus idealistų sambūris, IV-7;
Karantinas nesustabdė miškasodžio, IV-8;
N. KUPSTAITIS. Tebeieškant balanso tarp miško naudojimo ir gamtosaugos, V-6;
Lietuvos miškininkų sąjungos įstatai, V-8;
V. VERBYLA, J. DANUSEVIČIUS. Įvardinkime miškininkus, atlikusius įstabius darbus, V-12;
Antroji miškų politikos diskusija „Lietuvos miškai po 2020 metų”, VII-6;
Z. BITVINSKAITĖ. Ar „Mūsų girios” iš tikrųjų taps mūsų, VIII-6;
Anketinės apklausos internetu apžvalga, VIII-8;
LR Seimo rinkimus laimėjusių partijų programose: apie miškų ūkio sektorių ir aplinkosaugą, X-6;
R. VASILIAUSKAS. Europos Naujasis žaliasis kursas ir Lietuvos galimybės, XI-6;
A. KASPERAVIČIUS, A. KULIEŠIS. Lietuvos miškų ištekliai: jų panaudojimo galimybės vystant žaliąją ekonomiką, XI-8;
XVIII-osios LR Vyriausybės programos nuostatos, tiesiogiai ar netiesiogiai susijusios su nacionaliniu miškų sektoriumi ir aplinkosauga, XII-6;
N. KUPSTAITIS. Ką miškų sektoriui žada naujosios Vyriausybės programa?, XII-10;
A. ADOMAITIENĖ. Privatūs ir valstybiniai miškai: reikalingas esminis santykių perkrovimas, XII-12.

Miškininkystė

V.VASILIAUSKAS. Europos miškus džiovina masinis žievėgraužių išplitimas, I-10;
E. BARTKEVIČIUS, J. STANKEVIČIŪTĖ, R. ŠPINKYTĖ-BAČKAITIENĖ. VDU ŽŪA atidaryta doc. K. Pėtelio vardo laukinių gyvūnų populiacijų valdymo laboratorija, I-14;
B. GRIGALIŪNAITĖ, A. MATELIS, D. BUROKIENĖ. Grybai ant paprastojo lazdyno, I-18;
G. URBAITIS, A. MALINAUSKAS. Miško želdinių veisimas visą vegetacijos laikotarpį, II-16;
B. GRIGALIŪNAITĖ, A. MATELIS, D. BUROKIENĖ. Grybai, pažeidžiantys baltauogę meškytę, II-18;
A. KULIEŠIS, A. RUTKAUSKAS. Pusė amžiaus Lietuvos miškotvarkoje, II-20;
D. KAVALIAUSKAS, V. BALIUCKAS. Miškų genetikos tyrimų poreikis ir perspektyvos, IV-13;
B. GRIGALIŪNAITĖ, A. MATELIS. Raukšlėtalapio erškėčio nauda, pažeidimai, IV-18;
A. KULIEŠIS, A. KASPERAVIČIUS. Medienos ištekliai ir jų naudojimo potencialas Lietuvos miškuose, V-16;
M. SIRGĖDIENĖ, D. DANUSEVIČIUS. Paprastosios pušies mitochondrinės DNR haplotipų ir pelkinių populiacijų genetinė įvairovė pagal morfologinius skirtumus ir DNR žymenis, V-20; VI-18;
A. KULIEŠIS, A. KASPERAVIČIUS, V. KAZANAVIČIŪTĖ. Medynų našumas, jo panaudojimas dabar ir iki 2047 metų, VI-10;
A. PLIŪRA, D. MARČIULYNIENĖ. Ar įveiksime pandemiją Europos uosynuose?, VI-14;
V. KUNGYS. 5G ryšio perspektyvos miškuose, VI-17;
B. GRIGALIŪNAITĖ, A. MATELIS, D. BUROKIENĖ. Paprastąją eglę pažeidžiantys grybai, VI-22;
K. GODVOD, G. BRAZAI TIS. Aplinkos veiksnių įtaka maumedynų tvarumui ir produktyvumui, VII-16; VIII-10;
B. GRIGALIŪNAITĖ, A. MATELIS, D. BUROKIENĖ. Baravyką paąžuolį puolantys kenkėjai ir pelėsiai, VII-22;
M. JANKAUSKAITĖ, T. PALAIMA. Ką būtina žinoti pradedančiajam miško investuotojui?, VIII-9;
B. GRIGALIŪNAITĖ, A. MATELIS, D. BUROKIENĖ. Gudobelinė gleitvėtrūdė, VIII-14;
D. DANUSEVIČIUS, J. BUCHOVSKA, V. ŽULKUS. Kur slepiasi reliktinių 11 000 metų senumo Rytinės Baltijos jūros pakrantės paprastosios pušies populiacijų palikuonys, IX-12; X-16;
M. JANKAUSKAITĖ, T. PALAIMA. Miško kainos skaičiavimas, IX-16;
M. JANKAUSKAITĖ, T. PALAIMA. Kaip uždirbti iš savo investicijos?, X-20;
L. KAIRIŪKŠTIS, A. JUODVALKIS, J. DANUSEVIČIUS, V. TREPĖNAITIS. Kryptingai einantis pasirinktu keliu, XI-14;
B. GRIGALIŪNAITĖ, A. MATELIS. Miltligė ant paprastojo buko, XI-19;
J. DANUSEVIČIUS. Atverkime plačiau duris į mišką bei miškininkystę, XI-20;
D. KAVALIAUSKAS, V. BALIUCKAS. EUFGIS – Europos miškų genetinių išteklių informacinė sistema ir EUFORGEN, XII-15;
D. KAVALIAUSKAS, D. DANUSEVIČIUS. DNR žymenimis grįsta miško medžių dauginamosios medžiagos kilmės kontrolės sistema Lietuvoje, XII-16;
B. GRIGALIŪNAITĖ, A. MATELIS. Europinis ožekšnis ir jo pažeidimai, XII-18.

Gamtosauga

Saugomų teritorijų tinklas turėtų būti optimizuotas, I-20;
V. TREPĖNAITIS. Belaukiant Aplinkos ministerijos sprendimo, I-22;
S. KARAZIJA. Pamąstymai apie aplinkosaugą ir miškus, IV-14;
Stabdyti ar leisti medžių kenkėjams plisti Punios šile?, VI-6;
A. KULIEŠIS, A. KASPERAVIČIUS. Saugomos teritorijos Europos šalių ir Lietuvos miškuose, ūkininkaujami ir natūralūs miškai, IX-9;
S. KARAZIJA. Išsaugoti naudojant, X-14.

Medienos pramonė

R. LIŠKAUSKAITĖ. Lietuviškas biokuras: pasaulyje – pasididžiavimas, vietoje – nuogąstavimas, I-16;
R. BEINORTAS. Medienos produktų eksporto ir importo 2019 m. analizė, IV-20;
R. BEINORTAS. Medienos produktų eksporto ir importo 2020 m. analizė: I ketvirčio, VI-24; I pusmečio, X-22; III ketv., XII-20;
Didžiausia plyno lauko investicija Lietuvos istorijoje, IX-18;
R. LIŠKAUSKAITĖ. Ar toliau pūdysime lietuvišką biokurą?, XI-18.

Profsąjungų veikla

BOA projekto tikslas – didesnė profsąjungų narystė, I-24;
R. KILČAUSKIENĖ. Ar ten taupysime?,II-28;
D. RAITELAITIENĖ. Darbuotojų saugos ir sveikatos komitetai reikalingi kiekviename VMU padalinyje, V-30;
J. ŪSAS. Panaikinta kuriozinė nuostata, VI-31;
Tradicinis susitikimas – netradiciškai, VIII-18;
Tinkamai naudokimės kolektyvine sutartimi, X-26.

Medžioklė

V. TAMOŠIŪNAS. Mažasis darbštuolis, I-28;
A. KAMIČAITIS. Valstybiniai medžioklės plotai, IV-29; V-32;
R. VARANAUSKAS. Atrankinė stirninų medžioklė, VI- 32;
R. VARANAUSKAS. Gyvenimas ratu arba vidutiniškai, VIII-28;
L. BALČIAUSKAS, L. BALČIAUSKIENĖ, J. A. LITVAITIS, E. TIJUŠAS. Vilkų skaičius Lietuvoje yra didesnis, IX-32;
V. RIBIKAUSKAS. Vilkų sumedžiojimo limitas 175: tai daug ar mažai?, X-30;
Kauno medžiotojų šventė Raudondvaryje, X-32;
A. KAMIČAITIS. Elnio devyniaragio įpėdiniai, XI-28;
L. BALČIAUSKAS, L. BALČIAUSKIENĖ, J.A. LITVAITIS, E. TIJUŠAS. Lūšių iš tikrųjų padaugėjo, XII-26.

Istorija ir dabartis

A. RUTKAUSKAS. Kam prireikė viešinti prof. T. Ivanausko tariamas nuodėmes, VII-24;
Iškiliausias biologas, kokį kada turėjo Lietuva, VIII-22;
R. DELTUVAS. Povilo Matulionio vaikystės vaizdai, IX-26;
V. PADAIGA. Ilgas kelias į gimtinę, XI-24.

PONSSE

TEN KUR UGNIS, NE VISADA YRA KELIAS

7

Sparčiai plintantys ir sunkiai pasiekiami laukiniai gaisrai - vienas didžiausių pavojų mūsų gamtai. Miško technika – efektyvus ir greitas būdas be kliūčių patekti į miško gaisrų zonas. Reaguodama į poreikį ir bendradarbiaudama su vietinėmis skubios pagalbos tarnybomis, PONSSE pristato gaisrų gesinimo įrangą ir siūlo greitą bei paprastą būdą savo miško mašiną paversti gaisro gesinimui tinkama technika.

10 000 litrų vandens talpykloje įrengtas galingas siurblys ir vandens patranka, galinti laisvai suktis aplink savo ašį. Vandens slėgį galima reguliuoti rankiniu būdu, o visa kita – nuotoliniu. Didelis vandens rezervuaras suteikia galimybę ugniagesiams vandenį paskleisti 35-47 m. diapozone, taip pat nepertraukiamai dirbti ilgą laiko tarpą. Siurblio pagalba vandens talpyklą vos per 7-10 min. galima užpildyti iš natūralaus vandens šaltinio arba autocisternos.

Įranga montuojama kaip vienas paketas, todėl atskiras maitinimo šaltinis nereikalingas - prijungus jį prie medvežės hidraulikos, sprendimas jau yra paruošta darbui. PONSSE gesinimo įranga gali būti montuojama su BUFFALO ir ELEPHANT medvežėmis.

Baltic Agro
Oficialus PONSSE atstovas Lietuvoje

ATSARGINĖS DALYS: +370 614 03734
SERVISAS: +370 700 55100
Miško technikos pardavimas: +370 610 27218

BALTIC AGRO MACHINERY LIETUVA www.balticagromachinery.lt

KEISK SENĄ Į NAUJĄ

550 XP® MARK II; 555; 560 XP; 565; 572 XPG GRANDININĮ PJŪKLĄ

GERIAUSIAI DARBO DIENAI

#wearetheverybestworkday

IŠKEISKITE SAVO SENĄ GRANDININĮ PJŪKLĄ

Į NUOLAIDĄ IKI 250 EUR

HUSQVARNA 550 XP® MARK II; 555; 560XP; 565; 572XP® G GRANDININIAMS PJŪKLAMS

Husqvarna®
IR TU PASIRUOŠĘS